

แผนแม่บท

ศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙
(ภาพรวม)

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ
เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(สำนักงาน กปร.)

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ในฐานะเป็นหน่วยงานกลางในการประสานการดำเนินงาน กำกับดูแล และติดตามประเมินผลศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้จัดทำ “แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำ “แผนแม่บทในภาพรวมของศูนย์ศึกษาการพัฒนา” เป็นเครื่องมือสำหรับกำหนดกรอบทิศทางในการจัดทำแผนแม่บทของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ แห่ง นอกจากนี้ ยังเป็นเครื่องมือให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยที่ร่วมปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานส่วนกลางระดับกรม และกระทรวง ได้ใช้เป็นเครื่องมือและกรอบทิศทางในการบริหารดำเนินงาน ทั้งในด้านแผนงาน/โครงการ/บุคลากร ตลอดจนการบริหารงบประมาณในลักษณะองค์รวม ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริสามารถสนองพระราชดำริเป็นไปอย่างบูรณาการ ชับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดทำ “แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙” จะมีลักษณะแตกต่างจากในอดีตที่แต่ละศูนย์ศึกษาจะมีแผนแม่บทของแต่ละศูนย์เป็นเอกเทศ ทำให้การดำเนินงานจะเป็นในลักษณะต่างศูนย์ต่างทำตามวัตถุประสงค์และจุดเน้นของแต่ละศูนย์ และขาดภาพรวมของศูนย์ศึกษา การผลักดันนโยบายหรือทิศทางจุดเน้นของการดำเนินงานของแต่ละศูนย์หรือโครงการที่สำคัญระดับนโยบายจึงได้รับการขับเคลื่อนต่างห้วงเวลา ส่งผลให้ภาพรวมของผลสัมฤทธิ์ของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ดังนั้น เมื่อสำนักงาน กปร. ได้จัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษา ในภาพรวมแล้ว จะทำให้การบริหารจัดการศูนย์ศึกษา ทั้ง ๖ แห่ง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการขับเคลื่อนนโยบายโดยมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดในห้วงเวลาเดียวกัน ผลสำเร็จจะเด่นชัดอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ดี การดำเนินงานของแต่ละศูนย์ศึกษาได้มีการกำหนดรายละเอียดของแผนแม่บทตามบริบททางภูมิสังคมที่แตกต่างกันต่อไปของศูนย์ศึกษาการพัฒนา แต่ละแห่ง และมุ่งเน้นการดำเนินงานสนองพระราชดำริ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมโดยผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานระดับพื้นที่ เกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่กระบวนการจัดทำแผน การดำเนินงาน จนกระทั่งการติดตามผล โดยศูนย์ศึกษาแต่ละแห่งได้เชิญผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนแม่บทเพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อทราบปัญหาและความต้องการ เกี่ยวกับทิศทางการดำเนินงานของศูนย์ในอนาคต

แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษา เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๔ สำนักงาน กปร. หวังว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้ใช้ประโยชน์ เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรม การจัดสรรงบประมาณที่มีอย่างจำกัดของรัฐให้คุ้มค่า ตลอดจนการกำหนดบุคคลากรดำเนินงานให้แก่ศูนย์ศึกษา ในระยะสั้นและระยะปานกลาง อย่างบูรณาการต่อไป

.....
(นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ)

เลขาธิการ

คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ประธานคณะกรรมการวางแผนและติดตามประเมินผล

โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

บทที่ ๑	กรอบแนวคิดในการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙	๑
บทที่ ๒	วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หลัก วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย และยุทธศาสตร์	๕
บทที่ ๓	การบริหารแผนไปสู่การปฏิบัติ	๑๑
ภาคผนวก ก	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	๑๔
ภาคผนวก ข	ผลการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจาก พระราชดำริในช่วงที่ผ่านมาและแนวโน้ม	๓๒
ภาคผนวก ค	การประเมินสถานการณ์	๓๕
ภาคผนวก ง	โครงสร้างการบริหารโครงการ	๔๑

บทที่ ๑

กรอบแนวคิดในการจัดทำแผนแม่บท ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙

๑. หลักการและเหตุผล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้น โดยมีแนวคิดที่สำคัญคือ “ศูนย์ศึกษาและพัฒนา” (Research & Development) และนำผลการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จมาเป็น “ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ” ในลักษณะ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” สำหรับให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานจากการปฏิบัติงานจริง เป็นตัวอย่างของการบริหารงานแบบบูรณาการในลักษณะ “รวมศูนย์” ในการผสมผสานความร่วมมือร่วมใจกันของหน่วยงานราชการในการทำงานเพื่อบริการประชาชน และเป็น “ระบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” ที่ประชาชนสามารถเข้ามาเรียนรู้และขอรับบริการได้เบ็ดเสร็จในแห่งเดียวกัน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีจำนวน ๖ แห่ง กระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งมีลักษณะปัญหาที่แตกต่างกัน จึงมีเนื้อหาที่เห็นเป็นรูปธรรมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมด้วย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม โดยมีรูปแบบและภารกิจและสอดคล้องกับสภาพปัญหา ศักยภาพ และความต้องการของในพื้นที่ ดังนี้

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอนมสาร จันทบุรี : ภารกิจหลัก คือ การศึกษา การปรับปรุงและการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ อันได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ ที่เสื่อมโทรมให้สามารถกลับมาใช้ทำการเกษตรได้ เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง “ป่าหาย น้ำแห้ง ดินเลว ก็พัฒนาได้”

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทออันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา : ภารกิจหลัก คือ การศึกษา วิจัย พัฒนาสภาพดินเปรี้ยวที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรไม่ได้ให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้อีก เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง “ป่าพรุเสื่อมโทรม สะสมดินเปรี้ยว แกล้งดินอย่างเดียว พัฒนาได้อย่างยั่งยืน”

- ศูนย์ศึกษาพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี : ภารกิจหลัก คือ เพื่อศึกษา วิจัย ทดลอง และสาธิตการพัฒนา อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งในลักษณะบูรณาการ เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง “การพัฒนาจากยอดเขาสู่ท้องทะเล”

- ศูนย์ศึกษาพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร : ภารกิจหลัก คือ การพัฒนาระบบชลประทาน พัฒนาระบบการปลูกพืชเศรษฐกิจ การศึกษาระบบนิเวศวิทยาของป่า การปรับปรุงบำรุงดิน พัฒนาและส่งเสริมด้านปศุสัตว์และด้านการประมง เรียกว่าเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง “สร้างน้ำ เพิ่มป่า พัฒนาชีวิตที่พอเพียง”

• **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่** : ภารกิจหลัก คือ การศึกษาทดลอง แสวงหารูปแบบในการพัฒนาพื้นที่บริเวณต้นน้ำลำธารของภาคเหนือ เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาลุ่มน้ำอื่นๆ ในภูมิภาค โดยใช้ระบบชลประทานเข้าเสริม เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง “**ต้นทางเป็นป่าไม้ ปลายทางเป็นประมง ระหว่างทางเป็นเกษตรกรรม**”

• **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี** : ภารกิจหลัก คือ เพื่อฟื้นฟูป่าไม้และอนุรักษ์สัตว์ป่า ศึกษาแบบการพัฒนาเกษตรกรรมที่เหมาะสมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และปลูกป่าโดยให้ราษฎรที่บุกรุกที่โดยมิชอบ เข้าร่วมในกิจกรรมของโครงการเพื่อร่วมพัฒนาอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างถูกต้องและเกื้อกูลกันระหว่างคนกับธรรมชาติ เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง “**ฟื้นดินคืนป่า เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต**”

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่งนอกจากจะดำเนินการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังได้ขยายผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จไปยังหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนา และใช้ประโยชน์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้เสริมสร้างศักยภาพศูนย์เรียนรู้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่ประสบความสำเร็จจากการขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๑๒๐ แห่ง เพื่อเป็นแหล่งองค์ความรู้ และเป็นแบบอย่างให้บุคคลทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

ในภาพรวมที่ผ่านมาผลการดำเนินงานมีความสอดคล้องกับแนวพระราชดำริ และนโยบายต่าง ๆ โดยผลสำเร็จได้เกิดประโยชน์กับประชาชนเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากการประเมินผลงานฝึกอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยสำนักงานคณะกรรมการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) พบว่าครัวเรือนร้อยละ ๖๓.๐๗ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการฝึกอบรมไปปฏิบัติเพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มผลผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนฟื้นฟูระบบนิเวศให้สมบูรณ์ขึ้นได้ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สำนักงาน กปร. ในฐานะหน่วยงานกลางในการประสานการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเป็นหน่วยงานหลักในองค์กรบริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตลอดจนมีเลขานุการ กปร. เป็นประธานอนุกรรมการวางแผนและติดตามประเมินผลศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงได้จัดทำ “**แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙**” ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายในการกำหนดทิศทางให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปสู่การทำหน้าที่เป็น “**แหล่งองค์ความรู้แนวพระราชดำริขยายผลสู่ประชาชนอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานการบริหารจัดการที่ดี นำไปสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง**” ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

เพื่อจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับแนวพระราชดำริ นโยบาย และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ต่อไป

๓. ขอบเขตการดำเนินงาน

ดำเนินการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ แห่ง ครอบคลุมในด้าน

- ๑) ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย
- ๒) ด้านการขยายผล
- ๓) ด้านการบริหารจัดการ

๔. โครงสร้างการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีการดำเนินงานแบบบูรณาการ โดยลักษณะ โครงสร้างองค์กรดังนี้

๑. คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมี นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธาน มีปลัดกระทรวงเกี่ยวข้องเป็นกรรมการ และมีรองเลขาธิการ กปร. เป็นเลขานุการ

๒. คณะอนุกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมี นายสวัสดิ์ วัฒนายากร องคมนตรี เป็นประธาน มีผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาวิชาต่างๆ เป็นอนุกรรมการ และมี ผู้อำนวยการสำนักศึกษาและขยายผลการพัฒนา สำนักงาน กปร. เป็นเลขานุการ

๓. คณะอนุกรรมการจัดทำแนวทางด้านการบริหารจัดการโครงการศูนย์ศึกษาฯ มีนายพลการ สุวรรณรัฐ องคมนตรี เป็นประธาน มีอธิบดีกรมที่เกี่ยวข้องเป็นอนุกรรมการ และมีที่ปรึกษาสำนักงาน กปร. เป็นเลขานุการ

๔. คณะอนุกรรมการวางแผนและติดตามประเมินผล มีเลขาธิการ กปร. เป็นประธาน มีผู้แทนกรมที่เกี่ยวข้องเป็นอนุกรรมการ และมีที่ปรึกษา สำนักงาน กปร. เป็นเลขานุการ

๕. คณะอนุกรรมการการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาฯ มีผู้ว่าราชการจังหวัดที่ศูนย์ตั้งอยู่เป็น ประธาน มีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นอนุกรรมการ และมีผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นเลขานุการ

การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในระยะที่ผ่านมา มีแผนแม่บทเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน กำกับดูแล และติดตามประเมินผล ซึ่งแต่ละศูนย์มีการจัดทำแผนแม่บทตามความพร้อม ทำให้แต่ละแห่งมีปริมาณของแผนแม่บทไม่เท่ากัน และมีทิศทางในการทำแผนตามจุดมุ่งเน้นของแต่ละศูนย์เท่านั้น ดังนั้นเมื่อแผนแม่บทฉบับปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ ของทุกศูนย์ใกล้จะสิ้นสุดลง สำนักงาน กปร. จึงได้เตรียมความพร้อมในการจัดทำแผนแม่บท โดยได้แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนแม่บทโครงการศูนย์ศึกษาฯ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ขึ้น โดยมี นายดนุชา สินธวานนท์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ เป็นประธาน นางสุวรรณา พาศิริ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ เป็นรองประธาน และมีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องภายในสำนักงาน กปร. และผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทุกแห่งเป็นคณะทำงาน

๕. ขั้นตอนการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ คณะทำงานจัดทำแผนแม่บทกำหนดกรอบแนวคิดในการจัดทำแผนแม่บท ตลอดจนขอบเขต และวิธีการจัดทำแผนแม่บท

ขั้นตอนที่ ๒ ประสาน ประชุมหารือร่วมกับศูนย์ศึกษาฯ เพื่อรับทราบกรอบแนวคิด ขอบเขต วิธีการและตกลงร่วมกัน

ขั้นตอนที่ ๓ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาฯ เพื่อกำหนดกรอบแผนแม่บทโครงการศูนย์ศึกษาฯ ภาพรวม ที่ผ่านกระบวนการจัดทำแผนตามหลักวิชาโดยการมีส่วนร่วม โดยสำนักงาน กปร. ได้เรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดทำแผน มาเป็นวิทยากรในกระบวนการจัดทำแผน

ขั้นตอนที่ ๔ แต่ละศูนย์ศึกษาฯ นำกรอบแผนแม่บทโครงการศูนย์ศึกษาฯ ภาพรวม ไปจัดทำแผนแม่บทตามบริบทของภูมิสังคม โดยมีผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งส่วนราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน

ขั้นตอนที่ ๕ ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน (ผู้ว่าราชการจังหวัด) พิจารณาเห็นชอบ และนำเสนอมายังประธานคณะกรรมการวางแผนและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาฯ (เลขาธิการ กปร. เป็นประธาน)

ขั้นตอนที่ ๖ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาฯ เพื่อนำเสนอแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ของแต่ละแห่ง ให้คณะกรรมการวางแผนและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาฯ ที่มีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้พิจารณาให้ความความเห็นและเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ ๗ นำเสนอแผนแม่บทต่อคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาฯ ซึ่งมีนายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธาน เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและประกาศใช้แผนแม่บท

ขั้นตอนที่ ๘ ศูนย์ศึกษาฯ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี โดยใช้แผนแม่บทเป็นกรอบในการดำเนินงาน

บทที่ ๒

วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หลัก วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย และยุทธศาสตร์

วิสัยทัศน์ เป็นแหล่งศึกษาและพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

๑. ศึกษา ทดลอง วิจัย เพื่อหาแนวทางและวิธีการพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสมกับภูมิสังคมตามแนวพระราชดำริ พร้อมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒. แสดงผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย พัฒนาในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต และรูปแบบอื่นๆ
๓. ขยายผลองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา ทดลอง วิจัย สู่ประชาชน
๔. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการ กิจกรรม
๕. บริหารองค์กรด้วยหลักบูรณาการและธรรมาภิบาล

เป้าประสงค์หลัก

๑. ผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย พัฒนาตามแนวพระราชดำริ
๒. ตัวอย่างความสำเร็จของการพัฒนาอย่างสมดุล มั่นคงและยั่งยืน
๓. ประชาชนได้รับองค์ความรู้จากขยายผล ทั้งทางตรงและเครือข่ายเพื่อนำไปเป็นแนวทางการประกอบอาชีพ
๔. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานโครงการไปสู่สาธารณชน
๕. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเป็นองค์กรสนองพระราชดำริที่มีสมรรถนะสูง

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้รับบริการ	คือประชาชนทั่วไป หน่วยงานราชการ นักศึกษา นักเรียน ชาวต่างประเทศ
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือ	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการในจังหวัด หน่วยงานราชการส่วนกลาง เครือข่ายชุมชน ภาคเอกชน

ยุทธศาสตร์

ประกอบด้วย ๓ ยุทธศาสตร์ คือ

๑. ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา
๒. ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ยุทธศาสตร์การขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้
๓. ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบริหารจัดการองค์กร

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา

ยุทธศาสตร์การศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา เป็นยุทธศาสตร์หลักของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่มุ่งเน้นการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา ตามแนวพระราชดำริ ได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์ และเป็นงานศึกษาวิจัยในลักษณะต่อยอดงานวิจัยขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องภูมิสังคม มีความเรียบง่ายและประหยัด รวมทั้ง สามารถนำผลงานวิจัยและพัฒนาไปขยายผลสู่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามภูมิสังคม

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
เพื่อพัฒนางานศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริอย่างเป็นระบบ ครบถ้วนสมบูรณ์ เหมาะสมกับภูมิสังคม สามารถนำผลงานวิจัยไปถ่ายทอด และขยายผลการพัฒนาไปสู่ประชาชนได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดตลอดจนการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเพื่อให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการดูแลรักษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนางานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	๑. ศึกษารวบรวม งานศึกษา ทดลอง วิจัย และงานพัฒนาตลอดจนบททวนการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาของศูนย์ศึกษาฯ ที่ผ่านมาให้ครบถ้วนสมบูรณ์ พร้อมทั้งจัดทำหมวดหมู่วางแผนทิศทางงาน วิจัยและจัดลำดับความสำคัญ	๑. ฐานข้อมูลงานศึกษา ทดลอง วิจัยที่ครบถ้วน สมบูรณ์
	๒. มุ่งเน้นงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่มีลักษณะต่อยอดงานวิจัยขั้นพื้นฐาน และมีนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับภูมิสังคม และไม่ซ้ำซ้อนกับงานวิจัยที่หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการอยู่แล้ว	๒. มีนโยบาย ทิศทางของการศึกษา ทดลอง วิจัย ในช่วงระยะ ๕ ปีของแผน

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
<p>อย่างเป็นระบบ ครบถ้วน สมบูรณ์ เหมาะสมกับภูมิสังคม สามารถนำผลงานวิจัยไปถ่ายทอด และขยายผลการพัฒนาไปสู่ประชาชนได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนการฟื้นฟูอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และเพื่อให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการดูแลรักษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p>	<p>๓. การนำผลงานวิจัยที่ประสบผลสำเร็จไปขยายผล และถ่ายทอดสู่ประชาชน เกษตรกร นักศึกษา นักวิชาการ และกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม</p>	<p>๓. จำนวนงานศึกษา ทดลอง วิจัยที่สอดคล้องกับภูมิสังคม และนำไปขยายผลแล้ว</p>
	<p>๔. มีการจัดแสดงตัวอย่างของความสำเร็จ ในรูปแบบต่างๆ อาทิ จัดทำแปลงต้นแบบในพื้นที่ศูนย์ศึกษาฯ ในรูปแบบ “แปลงสาธิต” “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาให้เกษตรกรในพื้นที่ได้เรียนรู้ต่อยอดต่อไป</p>	<p>๔. จำนวนตัวอย่างความสำเร็จในรูปแบบต่าง ๆ งานศึกษา ทดลอง วิจัยที่สามารถนำไปขยายผล</p>
	<p>๕. มีการนำผลสรุปของงานศึกษา ทดลอง วิจัย มาพัฒนาองค์ความรู้ของศูนย์ศึกษาฯ</p>	<p>๕. มีแผนงานโครงการเพิ่มประสิทธิภาพงานวิจัย</p>
	<p>๖. พัฒนาระบบฐานข้อมูลประกอบการศึกษา ทดลอง วิจัย</p>	<p>๖. มีฐานมิงงานศึกษา ทดลองวิจัย องค์ความรู้ ที่มีการเผยแพร่สู่สาธารณะในรูปแบบต่างๆ เช่น แปลงสาธิต การจัดทำเป็นเอกสารทางวิชาการ ตีพิมพ์ในวารสาร บทความนำเสนอในที่ประชุมทางวิชาการ</p>
	<p>๗. เพิ่มเครือข่ายงานวิจัยภายในและต่างประเทศ</p>	<p>๗. มีโครงการ/กิจกรรมด้านงานศึกษา ทดลอง วิจัยที่ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายงานวิจัย</p>
	<p>๘. พัฒนาบุคลากรด้านงานวิจัยให้มีคุณภาพ</p>	<p>๘. แผนงาน/กิจกรรมพัฒนาบุคลากรด้านงานวิจัย</p>
	<p>๙. ป้องกันและรักษา ป่าไม้ และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้อุดมสมบูรณ์ อย่างสมดุลและยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ</p>	<p>๙. มีโครงการ/กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ป้องกัน ป่าไม้บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย</p>

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ยุทธศาสตร์การขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้

ยุทธศาสตร์ด้านการขยายผลการพัฒนา เป็นยุทธศาสตร์ในเชิงรุกที่มุ่งเน้นให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้และขยายผลไปสู่ราษฎรตามแนวพระราชดำริ ในลักษณะ “พิพิธภัณฑสถานชาติที่มีชีวิต” “ระบบบริการเบ็ดเสร็จจุดเดียว” และ “เครือข่าย” โดยราษฎรสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
๑. เพื่อนำผลสำเร็จจากการศึกษาทดลอง วิจัย และการพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปถ่ายทอดสู่ประชาชนและกลุ่มเป้าหมายต่างๆ โดยมีการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ให้กลุ่มเป้าหมายสามารถนำไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพ แก้ไขปัญหาตามภูมิสังคม	๑. การขยายผลและสร้างเครือข่ายองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ด้วยการบูรณาการ การดำเนินงาน โดยมุ่งให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง เป็นศูนย์กลางการดำเนินงานในแต่ละภูมิภาค	๑. จำนวนประชาชนและกลุ่มเป้าหมายหมู่บ้านพื้นที่ขยายผลที่ได้รับการขยายผลจากศูนย์ศึกษาฯ
	๒. ให้ความสำคัญในเรื่องของ “การตลาด” เพื่อให้เกษตรกรที่นำองค์ความรู้ของศูนย์ศึกษาไปปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ สามารถมีช่องทางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์	๒. มีมาตรการการส่งเสริมการตลาด/การเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรกับภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร
๒. ศูนย์ศึกษาสามารถดำเนินการขยายผลทั้งในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงพัฒนาและการสร้างเครือข่าย การสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริที่ดำเนินการโดยประชาชน	๒.๑ พัฒนาศูนย์เรียนรู้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพัฒนาตามแนวพระราชดำริ	๒.๑ จำนวนผู้เยี่ยมชมศูนย์ศึกษาฯ
	๒.๒ การขยายผลเครือข่ายองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริจากระดับพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ สู่ระดับสากล โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นผู้สนับสนุนองค์ความรู้	๒.๒.๑ มีตัวแบบแห่งความสำเร็จจากภาคประชาชน เช่น ศูนย์เรียนรู้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๒.๒.๒ มีการขยายผลองค์ความรู้อันเนื่องมาจากพระราชดำริสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
<p>๓. เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณะ</p>	<p>๓.๑ การเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และฝึกอบรมตามแนวพระราชดำริ โดยเฉพาะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการนำแนวพระราชดำริ ด้านการส่งเสริมอาชีพ การสร้างงาน และสร้างรายได้ มาสนับสนุนภารกิจอย่างเป็นรูปธรรม</p>	<p>๓.๑ จำนวนผู้เข้าฝึกอบรมต่อปี</p>
	<p>๓.๒ การขยายผลเครือข่ายองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริจากระดับพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค ระดับประเทศสู่ระดับสากล</p>	<p>๓.๒ มีโครงการพัฒนาองค์ความรู้ หลักสูตรการฝึก อบรม และการพัฒนาบุคลากรด้านการขยายผล</p>
	<p>๓.๓ การสนับสนุนสถาบันการศึกษา นักศึกษา นักเรียน ให้มีส่วนร่วมในการขยายผลในรูปแบบของการจัดโครงการ, โครงการที่เกี่ยวข้องกับแนวพระราชดำริ พระราชกรณียกิจ หรือการต่อยอดผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาฯ</p>	<p>๓.๓.๑ จำนวนโครงการที่ศูนย์ศึกษาฯ ได้สนับสนุนให้สถาบันการศึกษา นักศึกษา นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการฯ</p>
	<p>๓.๔ การสร้างความรู้ความเข้าใจในการขยายผลการพัฒนาที่ถูกต้อง และยั่งยืน รวมถึงการสร้าง/พัฒนาบุคลากร ให้มีความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ของศูนย์ศึกษาฯ</p>	<p>๓.๔.๑ ความพึงพอใจของผู้เยี่ยมชม ศึกษาดูงานฝึกอบรม</p>
		<p>๓.๔.๒ มีกิจกรรมเพิ่มความเข้มแข็งให้เครือข่ายตลอดจนแลกเปลี่ยนประสบการณ์องค์ความรู้</p>
	<p>๓.๔.๓ มีแผนงานในการสร้างและพัฒนาบุคลากร ให้มีความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ของศูนย์ศึกษาฯ</p>	

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบริหารจัดการองค์กร

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ มุ่งเน้นให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นองค์กรที่มีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีสมรรถนะสูง มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานเพื่อสนองพระราชดำริ เป็นไปตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี บุคลากรมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี เชี่ยวชาญงานและทำงานอย่างมืออาชีพ

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
๑. เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์ เพื่อประโยชน์สุขต่อประชาชน และเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล	๑.๑ มีการสนับสนุนและเสริมสร้างสมรรถนะขององค์กร และบุคลากรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาในลักษณะบูรณาการ	๑.๑ มีแผนงาน/โครงการพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัย การขยายผล ด้านการบริหารจัดการ ด้านธรรมาภิบาลและอื่น ๆ ในลักษณะบูรณาการ
	๑.๒ มีการพัฒนาระบบงบประมาณ	๑.๒ มีแผนงาน/กิจกรรมการพัฒนาระบบงบประมาณทั้งในเชิงคุณภาพ เวลา
	๑.๓ มีการพัฒนาระบบสารสนเทศ	๑.๓ มีแผนงาน/กิจกรรมการพัฒนาระบบสารสนเทศ
	๑.๔ มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการ	๑.๔ มีแผนงาน/กิจกรรมการพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กร
๒. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีโครงสร้างการบริหารภายใน และอัตรากำลัง ระบบบริหารจัดการที่สอดคล้องเหมาะสมกับภารกิจ	๒. มีการปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลังของศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่เหมาะสม และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์	๒.๑ มีการพิจารณาทบทวนปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลัง และมีการจัดบุคลากรให้ครบถ้วนตามกรอบอัตรากำลัง
		๒.๒ มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่ศูนย์จากรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง
๓. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการประจำปีและตัวชี้วัดเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแล โดยมีการรับฟังและบรรจุความต้องการจากผู้รับบริการและมีส่วนได้ส่วนเสียในแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	๓. การติดตามประเมินผลตามแผนงานต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	๓. มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการติดตามผลตามแผนปฏิบัติการราชการ รายงานความก้าวหน้าของแผนแม่บท

บทที่ ๓

การบริหารแผนไปสู่การปฏิบัติ

โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙ มุ่งใช้ “แผนแม่บท” เป็นเครื่องมือและกลไกการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานแบบบูรณาการที่แต่ละหน่วยงาน ร่วมดำเนินการในโครงการ/พื้นที่เดียวกันในลักษณะ “รวมศูนย์” สามารถเกิดผลสัมฤทธิ์ตามวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์ที่วางไว้ มุ่งสู่เป้าหมายสำคัญในช่วงระยะเวลา ๕ ปี โดยได้กำหนดระบบและกลไก การบริหารแผน ดังนี้

๑. การจัดทำแผนปฏิบัติราชการ

กำหนดให้มีการจัดทำ “แผนปฏิบัติราชการ” ในลักษณะแผนปฏิบัติราชการประจำปี เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ประสาน จัดสรรทรัพยากรดำเนินงาน ควบคุม กำกับดูแล และติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนแม่บท โดยมีการวัดผลการดำเนินงานที่ชัดเจนในลักษณะตัวชี้วัด

๒. การอำนวยการกำกับดูแล

เพื่อให้การดำเนินตามแผนแม่บทเป็นไปตามเป้าประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาฯ และคณะอนุกรรมการจัดทำแผนและติดตามประเมินผลโครงการ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งรับผิดชอบการกำกับ ดูแล และผลักดันให้มีการดำเนินงาน ตามแผนแม่บท ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในคำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาฯ ที่ ๓/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

๓. การติดตามประเมินผล

๓.๑ การรายงานผล กำหนดให้มีการรายงานผลตามแผนแม่บท ๒ ลักษณะ ดังนี้

๓.๑.๑ รายงานความก้าวหน้าของแผนแม่บท

การรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนแม่บทอย่างน้อย ๑ ครั้ง/ปี โดยมีการรายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด และมีการวิเคราะห์การดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลาตาม สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เสนอคณะอนุกรรมการจัดทำแผนและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๓.๑.๒ การรายงานผลสำเร็จตามแผนแม่บท

การรายงานผลสำเร็จตามแผนแม่บท โดยประเมินผลลัพธ์และผลกระทบการ ดำเนินงานเสนอคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ระบุครึ่งแผน และสิ้นสุดแผนตามลำดับ

๓.๒ การติดตามผล

การติดตามผลความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องในการดำเนินงานตามแผน แม่บทโดยสำนักงาน กปร. โดยกำหนดช่วงเวลาการติดตามผลให้ชัดเจน

๓.๓ การประเมินผล

กำหนดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนแม่บทในระยะครึ่งแผนและครึ่งปีสุดท้ายของแผน เพื่อประเมินผลลัพธ์และผลกระทบในการปฏิบัติราชการแต่ละยุทธศาสตร์ให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับและกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานระยะต่อไป

๔. การประชาสัมพันธ์

กำหนดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ทุกระดับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาฯ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในแผนแม่บทและวิธีการดำเนินงานตามแผนแม่บท เพื่อให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกศูนย์ศึกษาฯ ด้วย เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ในการปฏิบัติงาน

ภาคผนวก

ก

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การจัดทำแผนแม่บทโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำแนวคิดและทฤษฎีด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาเป็นกรอบในการวางแผน ประกอบด้วย

- แนวพระราชดำริเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- ประเด็นนโยบายของประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- ข้อเสนอแนะของรองประธานคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ/ประธานคณะกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- แผนยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๕๓ – ๒๕๕๖
- นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- มติที่ประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙)

ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้น โดยมีแนวคิดที่สำคัญคือ

๑) เป็นศูนย์ศึกษาและพัฒนา (Research & Development Center)

เมื่อดำเนินการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง จนได้ผลสำเร็จแล้วก็จะนำไปขยายผลให้กับเกษตรกร และประชาชนทั่วไปได้นำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเอง เพื่อเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จของการศึกษาและการพัฒนา

๒) พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต...คำนึงถึงภูมิภาค ภูมิสังคม

ประการแรก เป็นพิพิธภัณฑ์ที่แสดงถึงลักษณะภูมิภาค ภูมิสังคม แสดงถึงวัฒนธรรม การประกอบอาชีพของท้องถิ่น และประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาให้กับท้องถิ่น

ประการที่สอง มีความเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหว มีความเจริญงอกงามอยู่ตลอดเวลา เพราะมีการดำเนินการ ศึกษา ทดลอง ค้นคว้า พัฒนาขยายผลอยู่เสมอ

ประการที่สาม มีประโยชน์แก่ราษฎร จะมองเห็นสิ่งที่เป็นวิวัฒนาการที่สามารถเข้ามาศึกษา นำความรู้ต่าง ๆ ภายในศูนย์ฯ ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ของตนเองได้จริง

๓) ทรงคัดเลือกพื้นที่ด้วยพระองค์เอง...เพื่อเป็นตัวแทนของภูมิภาค

จุดประสงค์เพื่อให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาแต่ละจุดกระจายอยู่ในพื้นที่ ๖ ภูมิภาคเป็น ๖ แบบจำลองของภาคนั้น ๆ เป็นพื้นที่ส่วนย่อยที่สอดคล้องกับภูมิภาคและเป็นตัวอย่างของภูมิภาคอย่างแท้จริงที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้

๔) เป็นตัวอย่างของการบริหารงานรูปแบบใหม่ การพัฒนาแบบบูรณาการ (Integrated Development)

หากพิจารณาในลักษณะการวิเคราะห์ของรูปแบบการบริหารจัดการเชิงองค์กรแล้ว จะพบว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คือ การจัดการรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินไทย ที่รวมเอากิจกรรมและการดำเนินงานของหน่วยงานหลายหน่วยงานเข้าไว้ด้วยกันเป็นลักษณะ “รวมศูนย์” และยิ่งไปกว่านั้น ยังมีส่วนของเอกชน และองค์กรที่มีรัฐบาลร่วมประสานการดำเนินงานอยู่ด้วย การดำเนินงานในรูปแบบดังกล่าว เป็นการผสมผสานความร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อให้บริหารประชาชน โดยปรับลดอัตตวิสัยของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งมักคุ้นเคยกับความเป็นเจ้าของและอำนาจหน้าที่เบ็ดเสร็จของแต่ละส่วนราชการ การจัดรูปแบบการบริหารศูนย์ฯ โดยมีได้มีหน่วยงานใดเป็นเจ้าของ หากแต่ร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อให้ผลประโยชน์ตกอยู่แก่ประชาชนตามพระราชดำรินั้น เป็นปรัชญาการทำงานแนวใหม่ ที่ยังไม่เคยมีปรากฏมาก่อน ในประวัติการบริหารราชการแผ่นดินของไทย

๕) เป็น “ระบบบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” (One stop services for the farmers)

ในอดีตที่ผ่านมา งานบริการที่จะให้แก่ประชาชนและชุมชน ดูจะเป็นเรื่องที่มีขั้นตอนและสลับซับซ้อนอยู่ไม่น้อย เกษตรกรที่ต้องการความรู้และการสงเคราะห์ช่วยเหลือในด้านการทำมาหากินต้องเสียเวลาในการเดินทางไปติดต่อขอรับบริการบริการจากหลายหน่วยงานแต่ละหน่วยงานก็อยู่ไกลต่างสถานที่กัน ทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคแก่การแสวงหาความรู้และบริการเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ วัตถุประสงค์หลักสำคัญประการหนึ่ง ก็คือบทบาทในการทำหน้าที่ “ระบบบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” (One stop services for the farmers) กล่าวคือ เกษตรกรและประชาชนผู้สนใจสามารถก้าวเข้าไปในพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตแห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งมีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศตามความสะดวก และขอรับบริการตั้งแต่เรื่องการใช้พื้นที่ด้านการเกษตร ด้านน้ำ ด้านเมล็ดพันธุ์พืช ด้านการตลาด และอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับวงจรชีวิตและการทำมาหากินตลอดจนการฝึกอบรม โดยเสียเวลาเพียงครั้งเดียว ณ ที่แห่งเดียว ทำให้เกษตรกรประหยัดทั้งเวลา ค่าใช้จ่ายในคราวเดียวกันด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ๓ ทศวรรษศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ: ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา, ๒๕๕๒ : ๙-๑๑)

หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายหลักคือ การพัฒนาคนให้พออยู่พอกินและพึ่งตนเองได้ โดยทรงยึดหลักการดำเนินงานบนทางสายกลางเป็นขั้นเป็นตอนบนพื้นฐานของความสมดุลพอดีในทุกภาคส่วน มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมตามวิถีแห่งธรรมชาติด้วยมรรควิธีที่เรียบง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยมีหลักการทรงงานที่ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังนี้

๑) ระเบิดจากข้างใน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน มีพระราชดำรัสว่า "ต้องระเบิดจากข้างใน" นั้นหมายความว่า ต้องมุ่งพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้คนและครอบครัวในชุมชนที่เข้าไปพัฒนา ให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนและหมู่บ้าน ซึ่งหลายชุมชนยังไม่มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว จึงไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่ความล้มเหลวได้

๒) แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเปี่ยมไปด้วยพระอัจฉริยภาพในการแก้ไขปัญหา ทรงมองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ (Micro) คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักมองข้าม

๓) ทำตามลำดับขั้น

ในการทรงงานพระองค์จะทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ สาธารณสุข เมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่น ๆ ต่อไปได้จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณสุขขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์สูงสุด

๔) องค์กรรวม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีวิถีคิดอย่างองค์รวม (Holistic) ทรงมองสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดอย่างเป็นระบบครบวงจร มองทุกสิ่งเป็นพลวัตที่ทุกมิติเชื่อมต่อกัน ในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้น จะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยงดังเช่นกรณีของ "ทฤษฎีใหม่" ที่พระราชทานเป็นแนวทางดำเนินชีวิตแก่ปวงชนชาวไทย อันเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพซึ่งพระองค์ทรงมองอย่างเป็นองค์รวม ตั้งแต่การถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยของประชาชนคนไทยประมาณ ๑๐ - ๑๕ ไร่ การบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ เมื่อมีน้ำในการทำเกษตรแล้วจะส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้น และหากมีผลผลิตเพิ่มมากขึ้นเกษตรกรจะต้องรู้จักวิธีการจัดการและการตลาด รวมถึงการรวมกลุ่มรวมพลังชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อพร้อมที่จะออกสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้อย่างครบวงจร นั่นคือแนวทางการดำเนินงานทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๑ ๒ และ ๓

๕) ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การที่จะพระราชทานพระราชดำริเพื่อดำเนินงานโครงการใดโครงการหนึ่งจะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบจากข้อมูลพื้นฐานในเบื้องต้นจากเอกสารต่างๆ แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และสอบถามจากราษฎรในพื้นที่ เพื่อให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์สังคม

๖) การมีส่วนร่วม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นนักประชาธิปไตย ทรงเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายทั้ง สาธารณชน ประชาชน หรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้เข้ามาร่วมกันแสดงความคิดเห็นและร่วมกันทำงานโครงการพระราชดำริ โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนหรือความต้องการของสาธารณชนด้วย

สำหรับวิธีการมีส่วนร่วมพระองค์ทรงนำ "ประชาพิจารณ์" มาใช้ในการบริหารจัดการดำเนินงาน ซึ่งเป็นวิธีการที่เรียบง่ายตรงไปตรงมา โดยหากจะทำโครงการใดจะทรงอธิบายถึงความจำเป็นและผลกระทบที่เกิดกับประชาชนทุกฝ่าย รวมทั้งผู้นำชุมชนในท้องถิ่น เมื่อประชาชนในพื้นที่เห็นด้วยแล้ว หน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและร่วมดำเนินการมีความพร้อม จึงจะพระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินโครงการนั้น ๆ ต่อไป

๗) ประโยชน์ส่วนรวม

การปฏิบัติพระราชกรณียกิจและการพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาและช่วยเหลือ พสกนิกรนั้นทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

๘) ประหยัด เรียบง่าย ทำให้ง่าย

นอกจากนี้ ในการพัฒนาช่วยเหลือราษฎร ทรงใช้หลักการดำเนินงานด้วยความเรียบง่ายหรือ ทำให้ง่าย ราษฎรสามารถทำได้เอง สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น โดยไม่ต้องลงทุนสูงหรือให้เทคโนโลยีที่ยุ่งยากนัก

๙) ขาดทุนคือกำไร

“...ขาดทุน คือ กำไร (Our loss is our gain)
... การเสีย คือ การได้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า
และการที่คนอยู่ดีมีสุข เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้...”

จากพระราชดำรัสดังกล่าว คือหลักการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อพสกนิกรไทย “การให้” และ “การเสียสละ” เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือความอยู่ดีมีสุขของราษฎร

๑๐) เศรษฐกิจพอเพียง

"เศรษฐกิจพอเพียง" เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำรัส ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทาง เศรษฐกิจ ให้ดำเนินไปบน "ทางสายกลาง" และเมื่อภายหลังได้ทรงย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นและ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ปรัชญาของ "เศรษฐกิจพอเพียง" จึงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ "ความพอเพียง" หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

๑๑) ไม่ติดตำรา

หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีลักษณะการพัฒนาที่อนุโลมและรวมชอมกับสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสภาพของสังคมจิตวิทยาของชุมชน เป็นการใช้ตำราอย่างละเอียดถี่ถ้วน ไม่ผูกติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม คือ "ไม่ติดตำรา"

๑๒) ทรงใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเข้าใจถึงธรรมชาติ และต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติ ทรงมองปัญหาธรรมชาติอย่างละเอียด โดยหากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติจะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ เช่น การแก้ไขปัญหาป่าเสื่อมโทรม ได้พระราชทานพระราชดำริ "การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก" ปลอ่ยให้ธรรมชาติช่วยในการฟื้นฟูธรรมชาติ หรือแม้กระทั่ง "การปลูกป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่าง" ได้แก่ ปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ผลและไม้พื้ นอกจากนี้ได้ประโยชน์ตามประเภทของการปลูกแล้วยังช่วยสร้างความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดินด้วย พระองค์จึงทรงเข้าใจธรรมชาติและมนุษย์ที่อยู่อย่างเกื้อกูลกัน ทำให้คนอยู่ร่วมกับป่าไม้ได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ , กษัตริย์นักพัฒนา, ๒๕๕๒ : ๒๕-๓๑)

ประเด็นนโยบายของประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษา เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2554 ณ อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บางยี่ขัน กทม. นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้มอบหมายนโยบายเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

๑) **ด้านการบริหาร** ให้ดำเนินงานตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไว้ ทั้งนี้ หากมีบางประเด็นที่ประสงค์จะเปลี่ยนแปลงสามารถทำได้ แต่ให้ทำการหารือกับคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการในทุกระดับ และต้องกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาทราบก่อน ในส่วนองค์ประกอบของคณะกรรมการบริหารชุดต่างๆ ให้คงรูปแบบองค์ประกอบของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการระดับต่าง ๆ

ทั้งในส่วนองค์กรบริหารส่วนกลาง และองค์กรบริหารระดับย่อยของแต่ละศูนย์ศึกษา ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน ไว้ตามเดิม

๒) ด้านการวิจัยและพัฒนา

๒.๑) ยึดตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๒.๒) ปรับปรุงตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๒.๓) ปรับปรุงเพิ่มเติมตามความเห็นคณะกรรมการระดับต่างๆ แต่ไม่ควรซ้ำกับงานของกรมหรือ งานพื้นฐานมากเกินไป

๒.๔) ควรทำงานด้านวิจัยประยุกต์ (Applied Research) หรือการวิจัยต่อยอด

๒.๕) เน้นการถ่ายทอดผลงานวิจัย หรือขยายผลงานวิจัยให้มากขึ้นตามอัตรากำลังและขีด ความสามารถ

๓) ด้านการขยายผลงานวิจัย

๓.๑) ควรเน้นการศึกษางาน และมีกรอบในศูนย์ฯ ให้มากขึ้น

๓.๒) การขยายผลงานวิจัยนอกศูนย์ฯ ควรเน้นการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่ทำหน้าที่นี้ โดยตรงและมีงบประมาณ อาทิ

- ส่วนราชการ อาทิ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมปศุสัตว์ กรมป่าไม้ กรมการปกครอง เป็นต้น

- องค์กรบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล สภาเกษตรกร สภาผู้แทนราษฎร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

- องค์กรที่ทำงานขยายผล อาทิ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มูลนิธิราษฎรประชาอุทิศ มูลนิธิปิดทองหลังพระ เป็นต้น

๓.๓) ควรจัดวิทยากรที่มีคุณภาพ มีความรู้ มีความชำนาญในการถ่ายทอด และเหมาะสมกับกลุ่ม ผู้เข้าฟังการบรรยาย / อบรม

หลักคิด / หลักปฏิบัติในการดำเนินงานโครงการฯ ซึ่งโดยประมวลจากพระราชกรณียกิจด้านการ พัฒนาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สรุปลได้ดังนี้

๑) เน้นความพอเพียง

๒) เกษตรยั่งยืน

๓) การแก้ปัญหาโลกร้อน

ข้อเสนอแนะของรองประธานคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาฯ/ประธานคณะกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๔ ณ อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรุงเทพฯ นายสวัสดิ์ วัฒนายากร องคมนตรี รองประธานคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และประธานคณะกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ให้ประเด็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

๑. ในด้านการตลาด

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ศึกษา วิจัย และขยายผล ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร ซึ่งเกษตรกรได้นำไปปฏิบัติแล้ว ปรากฏว่าประสบผลสำเร็จในการขยายผลไม่มากเท่าที่ควร ปัจจัยหนึ่ง สาเหตุเพราะมีปัญหาในด้านการตลาด ดังนั้นหากมีนโยบาย/แนวทาง/มาตรการการเพิ่มช่องทางการตลาด ดังเช่นการเชื่อมโยงกับบริษัทเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการเกษตร สินค้าเกษตร ก็จะเป็นการสนับสนุนเกษตรกรที่เป็นเครือข่ายของศูนย์ศึกษาฯ ได้อีกประการหนึ่ง

๒. การส่งเสริมสนับสนุนสถาบันการศึกษาให้มีส่วนร่วมในการขยายผล

นักเรียน นักศึกษา ได้เยี่ยมชมนิทรรศการประจำปีที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละแห่งจัดขึ้นเป็นจำนวนมาก และมีนักเรียน นักศึกษาหลายกลุ่มให้ความสนใจอย่างจริงจัง หากศูนย์ศึกษาฯ มีโครงการสนับสนุนนักเรียน นักศึกษา สถาบันการศึกษา ได้จัดทำโครงการ/กิจกรรม/ชมรมที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้าผลงานของศูนย์ศึกษาฯ และพระราชกรณียกิจก็จะเป็นแนวทางการขยายผลที่มีศักยภาพ สามารถขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริให้ครอบคลุมไปทั่วประเทศได้ โดยสำนักงาน กปร. อาจมีสิ่งจูงใจ ดังเช่น การแข่งขันชิงรางวัลทุนการศึกษา เป็นต้น

มติที่ประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)

เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ ณ อาคารรัฐสภา ได้มีการประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) โดยมีนายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นที่ปรึกษา กปร. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจำนวน ๑๖ หน่วยงาน เป็นกรรมการ และเลขาธิการ กปร. เป็นกรรมการและเลขานุการ ในการประชุมดังกล่าวที่ประชุมได้มีมติ ดังนี้

๑) เรื่องอัตรากำลังที่ยังไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาฯ ได้แก้ปัญหาโดยใช้พนักงานราชการและลูกจ้างชั่วคราวโครงการเป็นส่วนเสริม โดยได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงาน ก.พ. จัดทำและอนุมัติกรอบโครงการพนักงานราชการในแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทำให้การปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลตามแผนแม่บทได้ แต่หากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สามารถได้ข้าราชการที่มีความรู้ และประสบการณ์สูง เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้สนใจมาศึกษา ดูงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ให้เข้าใจได้อย่างชัดเจน ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ จึงเห็นควรมีข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับด้านงานศึกษาทดลอง วิจัย และการขยายผลสู่ความสำเร็จไปสู่ประชาชน มาปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เต็มเวลามากขึ้น นอกจากนี้ ยังต้องเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับพนักงานราชการเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งจะเกิดประโยชน์กับศูนย์ศึกษามากยิ่งขึ้น

๒) คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาทั้ง ๖ แห่ง ได้ขยายการส่งเสริม ฝึกอบรม และขยายผลสู่ภาคการปฏิบัติในพื้นที่ของราษฎรมากยิ่งขึ้น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในเขตจังหวัดที่ตั้งของศูนย์ศึกษาการพัฒนาทั้ง ๖ แห่ง ได้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับทราบผลสำเร็จด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย รวมทั้งหลักสูตรการฝึกอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนา ซึ่ง อปท.สนใจเป็นอย่างมาก ดังนั้น นายกรัฐมนตรีประธานกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้เห็นชอบให้คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณากำหนดนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามาศึกษาเรียนรู้ตัวอย่างความสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนา เพื่อนำไปพิจารณาส่งเสริมการขยายผลสู่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ ตามภูมิสังคม และความต้องการของประชาชน

นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในช่วงที่ผ่านมา สำนักงาน กปร. ได้กำหนดนโยบายและทิศทางในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกแห่งให้สอดคล้องและเหมาะสมตามแนวพระราชดำริ ใน ๔ เรื่องหลัก ดังนี้

๑) **การผลิตข้าวครบวงจร** โดยมุ่งเน้นให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนา เป็นศูนย์กลางในการผลิตข้าวแบบครบวงจร เริ่มตั้งแต่ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การปลูก การดูแลรักษา การปรับปรุงบำรุงดิน การเก็บเกี่ยว การตาก (ลานตาก) การเก็บรักษา(ยุ้งฉาง) การสีข้าว(โรงสี) การแปรรูป และด้านการตลาด เป็นต้น

๒) **ปุ๋ยสั่งตัด** สืบเนื่องจากการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ทุกแห่ง ควรมีการผลิตปุ๋ยเคมีที่ได้มาตรฐาน เหมาะสมกับพืชและดินของแต่ละพื้นที่ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกศูนย์ศึกษา เป็นศูนย์กลางสาธิตการผลิตและการใช้ปุ๋ยอย่างถูกวิธี โดยนำค่าวิเคราะห์ดินมาเป็นตัวกำหนดสูตรปุ๋ยเคมี ให้เหมาะสมกับพืช ดิน และสภาพแวดล้อม รวมทั้ง ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์อย่างเหมาะสมอีกด้วย

๓) **พลังงานทดแทน/พลังงานทางเลือก** เพื่อให้ทุกศูนย์ศึกษาการพัฒนา ทุกแห่งเป็นศูนย์สาธิตการนำพลังงานทดแทนมาใช้ในการปฏิบัติงานจริง ในกิจกรรมต่างๆ โดยให้สอดคล้องกับภูมิสังคมของพื้นที่

๔) **การประชาสัมพันธ์ และป้ายสื่อความหมายในศูนย์ศึกษาการพัฒนา** เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ อำนวยความสะดวก และสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ให้แก่ผู้เข้ามาศึกษาดูงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนา โดยให้เหมาะสมกับ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต”

แผนยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๕๓ – ๒๕๕๖

สำนักงาน กปร. ได้กำหนดยุทธศาสตร์สำนักงาน กปร. พ.ศ. ๒๕๕๓ – ๒๕๕๖ ในการดำเนินงานสนองพระราชดำริและบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๓ ยุทธศาสตร์หลัก โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ใน ๒ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

๑. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการดำเนินงานสนองพระราชดำริ

๑.๑) **ศึกษารวบรวมแนวพระราชดำริ** ข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและทบทวนการดำเนินงานสนองพระราชดำริในระยะที่ผ่านมาให้ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริง และมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจัดระบบหมวดหมู่ จัดลำดับ ความสำคัญ วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน ดำเนินการแก้ไข และนำไปสู่การขับเคลื่อนขยายผล โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้แพร่หลายมากขึ้น

๑.๒) **การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** ให้เป็นระบบครบวงจร มุ่งผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานเป็นหลัก เริ่มตั้งแต่การติดตามเสด็จฯ และรับสนองพระราชดำริ การประสานการดำเนินงาน และการประสานการปฏิบัติ พิจารณาจัดทำโครงการฯ วิเคราะห์โครงการและสนับสนุนงบประมาณ การติดตามประเมินผล และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการฯ ให้เห็นเป็นรูปธรรม มุ่งเน้นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินงานโครงการฯ โดยนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่องค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ ได้ยึดถือและนำไปปฏิบัติต่อไป

๑.๓) **การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการดำเนินงานสนองพระราชดำริ** โดยเสริมสร้างและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการ มีการขยายเครือข่าย สร้างระบบการประสานร่วมวางแผนและดำเนินงาน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานสนองพระราชดำริร่วมกัน คือ ประโยชน์สุขของประชาชน

๑.๔) **การส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และประชาชน** ให้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกขั้นตอนตั้งแต่การคิดวิเคราะห์ ร่วมจัดทำแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาภายหลังสิ้นสุดโครงการ ตลอดจนสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมตรวจสอบความถูกต้อง โปร่งใส ของการดำเนินงานโครงการ

๒. ยุทธศาสตร์การขยายผลและเผยแพร่องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ

๒.๑) **การจัดทำระบบคลังข้อมูลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ** โดย

- จัดทำระบบคลังข้อมูลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีระบบฐานข้อมูลตามแนวพระราชดำริด้านต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน มีการจัดระบบหมวดหมู่ของข้อมูล สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้สะดวกและรวดเร็ว

- จัดทำศูนย์ให้บริการ การเรียนรู้สำนักงาน กปร. ขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และแหล่งอ้างอิงแนวพระราชดำริ โดยจัดให้มีช่องทางให้บริการและถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้งภายในและภายนอกสำนักงาน กปร.

๒.๒) การค้นหาและพัฒนาตัวแบบความสำเร็จ โดย

- ค้นหาและพัฒนาตัวแบบความสำเร็จ โดยสร้างศูนย์ต้นแบบตามแนวพระราชดำริ กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค เพื่อเป็นศูนย์ศึกษาเรียนรู้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่น้อมนำแนวพระราชดำริมาใช้ ประโยชน์ และสาธิตแสดงไว้ให้เห็นเป็นรูปธรรมในลักษณะพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต

- ค้นหาตัวแบบความสำเร็จในการน้อมนำแนวพระราชดำริ โดยเฉพาะปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จนประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน องค์กรธุรกิจ และ หน่วยงานภาครัฐ เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างให้กับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

๒.๓) การขยายผลและสร้างเครือข่ายองค์ความรู้ โดย

- มุ่งเน้นการขยายผลและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เรื่องโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้แพร่หลายกว้างขวางมากขึ้น โดยให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง ทั่วประเทศ เป็นศูนย์กลางการดำเนินงานในแต่ละภูมิภาค

- ภายใต้ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และปัญหาการว่างงาน สำนักงาน กปร. จะเป็น ศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และฝึกอบรมตามแนวพระราชดำริ โดยเฉพาะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้ง การนำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการส่งเสริมอาชีพ การสร้างงานและสร้างรายได้ มาสนับสนุน และช่วยแก้ไขบรรเทาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

- สนับสนุนการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับ สถาบันการศึกษาและองค์กรเอกชนต่าง ๆ เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลและศูนย์ฝึกอบรมตามแนวพระราชดำริที่มี คุณภาพ สอดคล้องกับภูมิสังคมในแต่ละภูมิภาค รวมทั้งการนำนักเรียน นิสิต นักศึกษา ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับ กระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริมากขึ้น

- ขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริสู่องค์กรชุมชนและประชาชนทั่วทุกภูมิภาค โดยประสานและสนับสนุนให้จังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และสนองพระราชดำริ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมของตนเอง โดยมีการใช้แผน ชุมชนเป็นเครื่องมือชี้แจงการดำเนินงาน

- ขยายผลเครือข่ายองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริสู่ระดับสากล โดยใช้ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินงาน และสำนักงาน กปร. เป็นองค์กรกลางในการดำเนินงานและ สนับสนุนในฐานะตัวแทนระดับประเทศ

๒.๔) การประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ โดย

- มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจและใช้ประโยชน์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ในการ พัฒนาและดำรงชีวิต โดยมุ่งเน้นให้เห็นผลสำเร็จและผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ

- พัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ตามแนว พระราชดำริและผลสำเร็จของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้งรูปแบบ เนื้อหา ความรวดเร็วและ ต่อเนื่อง ผ่านสื่อทุกประเภท มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจ เพิ่มพูนความศรัทธา และการใช้ประโยชน์องค์ความรู้ ตามแนวพระราชดำริ เพื่อการพัฒนาและดำรงชีวิต

- มุ่งใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนว พระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้แพร่หลายกว้างขวางมากขึ้น

- เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ที่ประสบ ผลสำเร็จและได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้แพร่หลายสู่สาธารณะ มากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ๒๕๕๓ : ๑๗-๒๘)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์และการน้อมนำแนวพระราชดำริมาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนี้

มาตรา ๗๐ บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข

มาตรา ๗๗ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

มาตรา ๗๘ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนี้ บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ

มาตรา ๘๓ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

มาตรา ๘๕ ข้อ ๔ รัฐต้องจัดให้มีแผนการบริหารทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

มาตรา ๘๗ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ข้อ ๑ ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ : ๒๐-๒๕)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)

การจัดเตรียมแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ - ๑๐ โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ แต่การประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าว และสร้างความมั่นใจว่าการพัฒนาจะเป็นไปในแนวทางที่ยั่งยืนและสร้างความสุขให้กับคนไทย จำเป็นต้องพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างรอบด้านและวางจุดยืนในการพัฒนาระยะยาวสำนักงานฯ จึงได้มีการจัดทำวิสัยทัศน์ประเทศไทยปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ซึ่งพิจารณาถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และกำหนดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ไว้ดังนี้

*“คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีรับวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่น
ในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ
สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการ
ผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง
และแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”*

กรอบแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงเป็นการดำเนินการเพื่อบรรลุถึงวิสัยทัศน์ระยะยาว โดยมีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทาง และคำนึงถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงที่จะเป็นทั้งโอกาสและข้อจำกัดของการพัฒนาในแนวทางดังกล่าว หลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงมีดังนี้

(๑) พัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ

(๒) ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน

(๓) พัฒนาประเทศสู่ความสมดุลในทุกมิติ อย่างบูรณาการ และเป็นองค์รวม

(๔) ยึดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ เป็นเป้าหมาย ซึ่งจะส่งผลให้บรรลุการพัฒนาที่อยู่บนรากฐานของสังคมไทย อยู่บนกรอบแนวคิดของการพัฒนาบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเทศมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเสาหลักของความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ ครอบครัวมีความสุขเป็นพื้นฐานที่สร้างคนเป็นคนดี ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีบทบาทในการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพและความสามารถในการแข่งขัน มีการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ มีกฎระเบียบและกฎหมายที่บังคับใช้อย่างเป็นธรรม และประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับประเทศภูมิภาคและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙), ๒๕๕๓:๕๓)

แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๔ – ๒๕๕๘

นโยบายรัฐบาล (นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) พ.ศ. ๒๕๕๔ – ๒๕๕๘ ได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไว้ในนโยบายที่ ๒ เรื่องความมั่นคงแห่งรัฐ ข้อ ๒.๑ “เทิดทูนและพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีเป้าหมายเชิงนโยบาย คือ ประชาชนทุกหมู่เหล่ามีความรู้ รัก สามัคคี และยึดถือแนวพระราชดำริ เป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง” ซึ่งมีกลยุทธ์หรือวิธีการดำเนินการคือ การส่งเสริมการดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และขยายผลโครงการเพื่อช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายต่างๆ

การประเมินผลงานขยายผลศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในช่วงปี ๒๕๕๑-๒๕๕๒ สำนักงาน กปร. ได้ดำเนินการประเมินผลงานขยายผลศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถสรุปผลการประเมินดังนี้

๑. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ : ศูนย์มีวิธีการดำเนินงานขยายผลแก่ประชาชนในหมู่บ้านรอบศูนย์ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การจัดทำแปลงสาธิต การอบรมให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การติดตามให้ความรู้จากเจ้าหน้าที่ศูนย์ และการจัดทำเอกสารเผยแพร่ วิธีการดำเนินงานขยายผลของศูนย์ พบว่า

- ประชากรกลุ่มเป้าหมาย เข้าร่วมกิจกรรมการขยายผลศูนย์ด้านการศึกษาดูงานมากที่สุด วิธีการดำเนินงานขยายผลของศูนย์ พบว่า ประชากรกลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้เกี่ยวกับงานขยายผลจากเอกสารเผยแพร่ และการจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปให้ความรู้ในปริมาณที่น้อย เนื่องจากมีบุคลากรจำกัด โดยคนหนึ่งต้องให้บริการงานขยายผลหลายด้าน ซึ่งศูนย์ได้แก้ปัญหาโดยการให้คำแนะนำผ่านทางโทรศัพท์ และการเยี่ยมเยียนอย่างไม่เป็นทางการ

- แหล่งข้อมูลที่ทำให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายรู้จักศูนย์ คือ เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ และรู้จักศูนย์จากสื่อต่าง ๆ น้อยที่สุด

- ผลประโยชน์และผลกระทบจากการดำเนินงานขยายผล ทั้งมุมมองของผู้ดำเนินงานขยายผล และประชากรกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ผลจากการดำเนินงานขยายผลเป็นการพัฒนาองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ ถูกต้องในการประกอบอาชีพ เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ มีคุณภาพที่ดีขึ้น และสามารถเสริมสร้างความ เข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ

ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

๑) ส่งเสริมการดำเนินงานขยายผล โดยเฉพาะด้านการจัดทำแปลงสาธิตอย่างหลากหลายและ เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เนื่องจากได้รับความสนใจการเข้าร่วมกิจกรรมสูง

๒) เพิ่มช่องทางในการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยเน้นให้เห็นทักษะการปฏิบัติจริง จัดทำเอกสาร เผยแพร่ที่เข้าใจง่าย เน้นการวาดภาพประกอบ เช่น วีซีดี หอกระจายข่าว ภาพสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

๓) ส่งเสริมการศึกษา ทดลองและวิจัยการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร เช่น การยืดอายุการเก็บเกี่ยว การแปรรูปสู่อาหารสำเร็จรูป การออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น

๔) ส่งเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างประชากรกลุ่มเป้าหมายกับศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ ลดช่องว่าง เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผล ให้การดำเนินงานขยายผลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งการสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน และการเปิดโอกาสให้ หน่วยงานวิชาการอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานของศูนย์

๕) เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์งานของศูนย์ฯ อย่างหลากหลาย เช่น ผ่านสื่อต่าง ๆ ผ่าน กิจกรรมโครงการที่ดำเนินงาน ซึ่งการประชาสัมพันธ์อาจเป็นการเปิดโอกาสให้คนทั่วไปสามารถเข้าร่วมกิจกรรม ของศูนย์ได้มากขึ้น

๒. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ : ผลจากการศึกษาพบว่า

๒.๑ ความสอดคล้องกับแนวพระราชดำริ

- ด้านงานวิจัย เห็นว่ายังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่
- การดำเนินงานขยายผลในบางส่วนยังไม่ทันกับความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะ การส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวข้องกับฤดูกาล เนื่องจากงบประมาณล่าช้าไม่ตรงตามระยะเวลาที่ต้องการ
- การนำความรู้ด้านแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปยังประชาชนยังไม่ชัดเจน

๒.๒ ปัญหา/ข้อจำกัดในการดำเนินงาน

- ปัญหาจากปัจจัยธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร
- ปัญหาเรื่องกลไกการตลาด ควรพิจารณาส่งเสริมกิจกรรมแบบครบวงจร ตั้งแต่การผลิต ไปจนถึงการจัดจำหน่าย
- ปัญหาในด้านงบประมาณล่าช้า
- ปัญหาในด้านบุคลากร ขาดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ เนื่องจากเป็นลูกจ้างชั่วคราว

๒.๓ แนวทางการบริหารจัดการงานขยายผลของศูนย์

- ด้านแผนการดำเนินงาน
  - การอนุมัติโครงการและงบประมาณไม่เป็นไปตามความต้องการของแผนปฏิบัติการ โดยเฉพาะโครงการต่อเนื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติงานมากกว่าหนึ่งปีไม่ได้รับการสนับสนุนในปีที่สอง

- งบประมาณล่าช้า ไม่ทันกับกิจกรรมการขยายผล และการดำเนินงานของเกษตรกร
- ขาดบุคลากรในการดำเนินงานขยายผล และนโยบายที่ชัดเจนในการบูรณาการงานร่วมกับหน่วยงานที่ร่วมดำเนินงาน

- ด้านการประสานงาน มีการประสานงานระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาในระดับดี

- ด้านเทคนิคและรูปแบบงานขยายผล เป็นการจัดหลักสูตรเพื่อนำองค์ความรู้ไปขยายผลสู่เกษตรกร พบว่า หลักสูตรที่มาจากงานวิจัยมีสัดส่วนที่น้อย งานวิจัยที่ดำเนินงานในพื้นที่น่าจะเป็นงานที่แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ตรงจุดและสามารถทำได้จริง รูปแบบของหลักสูตรที่นำไปขยายผลส่วนใหญ่ปฏิบัติตามแนวทางของหน่วยงานต้นสังกัด เทคนิคที่ได้ผลดีคือการสาธิตควบคู่กับการปฏิบัติ

- ด้านการฝึกอบรม ควรจัดงบประมาณในการดำเนินงานให้มากขึ้น จัดฝึกอบรมให้สอดคล้องกับฤดูกาล จัดงบประมาณสนับสนุนในพื้นที่เกษตรกรเพิ่มขึ้น เน้นหลักสูตรที่เกษตรกรนำไปใช้ได้จริง และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

- ด้านการจัดทำแปลงสาธิต ควรจัดแปลงสาธิตให้เหมาะสมกับฤดูกาล บูรณาการทุกหน่วยให้เข้าร่วมจัดการ จัดเนื้อหาให้หลากหลายและอยู่ในที่เดียวกัน

- ด้านการมีเจ้าหน้าที่ไปให้ความรู้ในพื้นที่ ต้องคัดเลือกเกษตรกรที่ต้องการความรู้อย่างแท้จริง ต้องติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ ควรให้ความรู้ควบคู่กับการเป็นพี่เลี้ยง

๒.๔ การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ได้น้อมนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการดำเนินงานเพื่อยกระดับคุณภาพ

ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

๑) ศูนย์ควรศึกษาวิจัยในพื้นที่ให้มากขึ้น เพื่อการแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็นและมีประสิทธิภาพ

๒) วางแผนการฝึกอบรมให้เป็นระบบครบวงจร ตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการจำหน่าย

๓) กำหนดหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกร และส่งเสริมการรวมกลุ่มในแต่ละอาชีพ

๔) เก็บข้อมูลเกษตรกรที่เข้ารับการขยายผลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนเกษตรกรได้ตรงตามเป้าหมาย

๕) บูรณาการระหว่างหน่วยงานร่วมให้เกิดผลอย่างจริงจัง

๖) สำนักงาน กปร. ควรมีแนวทางที่ชัดเจนในการสนับสนุนให้ใช้แผนแม่บทในการดำเนินงาน

๗) สำนักงาน กปร. ควรประสานหน่วยงานต้นสังกัดที่ร่วมปฏิบัติงานในพื้นที่ ให้แยกการดำเนินงานให้ชัดเจนระหว่างงานปกติกับงานสนองพระราชดำริ เพื่อการวางแผนและประเมินผลอย่างชัดเจน

๘) ควรหยิบยกปัญหาความมั่นคงในอาชีพมาพิจารณา

๙) ควรแนะนำให้หน่วยงานร่วมวางแผนการดำเนินงานให้เหมาะสมกับขั้นตอนและระยะเวลาของงบประมาณ

๓. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ : ผลจากการศึกษาพบว่า

๓.๑ ด้านเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องภายในศูนย์ เห็นว่า โครงการที่ดำเนินงานมีความสอดคล้องกับแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง มีงบประมาณ เจ้าหน้าที่ เครื่องมือเครื่องใช้ที่เพียงพอ มีระบบการบริหารที่สามารถตรวจสอบได้ มีผลลัพธ์ที่ตรงตามวัตถุประสงค์ มีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชนเกิดการเรียนรู้ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการนำข้อมูลการประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงโครงการ

๓.๒ ด้านประชากรในพื้นที่รอบศูนย์ฯ พบว่า อาชีพหลังเข้ารับการศึกษาจากศูนย์ คือ การทำนา รองลงมา คือ เกษตรผสมผสาน และเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

๓.๓. ด้านปัญหาในชุมชน คือ ปัญหาเกี่ยวกับน้ำในการประกอบอาชีพ เนื่องจากพื้นที่เป็นดินทราย มีการกระจายน้ำไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน

๓.๔ ความสัมพันธ์กับศูนย์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เคยเข้าไปในศูนย์ ทราบวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์ มีเจ้าหน้าที่มาเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำในการประกอบอาชีพ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

๑) สภาพพื้นที่มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำ และลักษณะดินมีปัญหาเรื่องการเพาะปลูก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดหาแหล่งน้ำให้กับประชาชน ตลอดจนการจัดฝึกอบรมในด้านต่างๆ เช่น การปรับปรุงสภาพพื้นที่ดินให้มีความสมบูรณ์ การส่งเสริมอาชีพเสริมที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

๒) ควรฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อสามารถวิเคราะห์รายรับ – รายจ่าย และวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือนที่ถูกต้องมากขึ้น

๓) ศูนย์ควรติดตามและให้ความช่วยเหลือประชาชนในลักษณะเป็นพี่เลี้ยงไม่ใช่ว่าช่วยเหลือเกษตรกรตลอดเวลา เพื่อให้เกษตรกรสามารถช่วยเหลือตนเองได้

๔) ในการจัดการฝึกอบรมหรือการให้การสนับสนุนต่าง ๆ ควรพิจารณาถึงความต้องการและศักยภาพความพร้อมของประชาชน เพื่อให้การดำเนินงานขยายผลประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

๕) สำนักงาน กปร. ควรจัดงบประมาณสำรองระหว่างปี นอกเหนือจากเงินกองทุนพระราชดำริ เพื่อให้แก้ไขในกรณีเกิดความจำเป็นเร่งด่วนไม่สามารถรออนุมัติได้

๖) สำนักงาน กปร. ควรประสานในเรื่องนโยบายของหน่วยงานที่ร่วมดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในแผนปฏิบัติการ / งบประมาณ จะได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๗) ศูนย์ควรประสานกับสถานศึกษา ในระดับพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาให้มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสอดแทรกเข้าไปในการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาและนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพต่อไป

๔. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ : ผลการศึกษาพบว่า

๔.๑ การศึกษาความสอดคล้องของการดำเนินงานขยายผลกับแนวพระราชดำริ ประโยชน์ที่จะได้รับและผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงาน

๔.๒ การศึกษาปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงาน

๔.๓ การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการงานขยายผลของศูนย์

๔.๔ การศึกษาการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

โดยสรุปพบว่า การดำเนินงานขยายผลมีความสอดคล้องกับแนวพระราชดำริ มีการบริหารจัดการที่เหมาะสม และใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินงานและประกอบอาชีพ สำหรับการศึกษาปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงานทางศูนย์ได้จัดทำรายงานด้วยแล้ว

ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

๑) ในส่วนของงานวิจัย ถ้าศูนย์สามารถจูงใจให้นักวิชาการจากองค์กรและสถาบันต่าง ๆ ได้เข้ามาวิจัยทั้งทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์มากขึ้น ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

๒) ศูนย์ควรเตรียมบุคลากรที่มีความพร้อมที่จะทำงานในชุมชน ให้มีความรู้ในเรื่องของวิทยาศาสตร์ เกษตร ความรู้ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี สามารถทำงานแบบมีส่วนร่วมกับประชาชนได้อย่างดี และผู้บริหารศูนย์ควรติดตามและนิเทศงานให้กับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

๓) ควรสร้างระบบการเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ดี และควรคำนึงถึงระบบการติดตามประเมินผลควบคู่กันไป

๔) การจัดทำหลักสูตรเพื่อการฝึกอบรมให้แก่เกษตรกร ควรมีการศึกษาความต้องการฝึกอบรมให้ชัดเจนก่อน เพื่อที่จะได้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที

๕) ใช้เกษตรกรผู้รู้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน และให้เกษตรกรผู้รู้เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ โดยมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำเพิ่มเติม

๖) ผู้บริหารควรเน้นย้ำให้ผู้ปฏิบัติงานทำความเข้าใจแนวพระราชดำริ และทำงานโดยยึดมั่นในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมุ่งเน้นให้เกษตรกรเข้าใจว่างานขยายผลศูนย์เป็นงานที่ยึดแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งตนเองของประชาชนเป็นหลัก

๕. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ : ผลการศึกษาพบว่า

๕.๑ การศึกษาเจ้าหน้าที่ศูนย์เกี่ยวกับงานขยายผล เช่น ความสอดคล้องและความครบถ้วนตามแนวพระราชดำริ การบริหารจัดการงานขยายผล พบว่า มีการดำเนินงานที่ดีแล้ว

๕.๒ การศึกษาราชกรหมู่บ้านรอบศูนย์เกี่ยวกับงานขยายผล พบว่า การบริหารจัดการงานขยายผลโดยส่งเจ้าหน้าที่ไปให้ความรู้กับประชาชนในหมู่บ้านเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด ต้องการให้จัดแปลงสาธิตเรื่องการเพาะปลูกเพิ่มเติม ควรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ลงมือปฏิบัติ มีการดูงานนอกสถานที่ นอกจากนี้การขยายผลยังไม่สามารถดำเนินได้ตามแผนปฏิบัติการ โดยเห็นว่าควรจัดฝึกอบรมในช่วงฤดูแล้ง (มกราคม – เมษายน)

๕.๓ ปัญหาและข้อจำกัดที่พบในการขยายผล

- ด้านเกษตรกร ได้แก่ ขาดความอดทนในการประกอบอาชีพ ขาดความพร้อม ความตั้งใจ ความขยัน ขาดความรู้และเทคโนโลยีการผลิต รวมทั้งเงินทุนและแรงงานในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

- ด้านกระบวนการทำงาน ได้แก่ ราษฎรขาดแรงจูงใจในการเข้ารับการฝึกอบรม ขาดความยั่งยืนในการดำเนินงาน ไม่มีตลาดรองรับผลผลิต ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ศูนย์เรียนรู้มีจำนวนจำกัด ราษฎรที่เข้ารับการฝึกอบรมเป็นกลุ่มเดิม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

ราษฎรหมู่บ้านรอบศูนย์ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องเวลา การส่งเจ้าหน้าที่ศูนย์เข้าไปให้ความรู้เป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุด และควรมีเจ้าหน้าที่ติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ รูปแบบของกิจกรรมที่นำไปขยายผลควรปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ ควรมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพและตลาดเพื่อรองรับผลผลิตด้วย

๖. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ : ผลการศึกษาพบว่า

๖.๑ โครงการขยายผลครบรอบทเรียนกรณีชาวบ้านที่ประสบผลสำเร็จในเรื่องนั้นแล้ว โดยนำไปขยายผลต่อไป ควรครบรอบทเรียนให้รอบด้าน การขยายผลควรจัดในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ประสบผลสำเร็จและชาวบ้านกลุ่มเป้าหมาย โดยศูนย์เป็นแม่ข่ายในการขับเคลื่อนกระบวนการ

๖.๒ ช่องทางการขยายผลสู่ชาวบ้านควรใช้ช่องทางที่เกิดจากฐานทางด้านวัฒนธรรมเดิมของพวกเขา หมายความว่า ศูนย์ควรใช้วิธีเลือกกลุ่มที่เข้ารับการขยายผลโดยวิธีการคัดเลือกอันมีฐานทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่หรือใช้อยู่ เช่น หากผู้เข้าร่วมโครงการเป็นไทยพุทธ อาจใช้วิธีการให้สมัครเข้าร่วมโครงการ โดยใช้คุณสมบัติเดียวกับผู้เข้าร่วมโครงการขยายผลที่ประสบผลสำเร็จแล้วเป็นเกณฑ์ หากผู้เข้าร่วมโครงการเป็นชาวไทยมุสลิม ควรให้โต๊ะอิหม่ามพร้อมด้วยกรรมการประจำมัสยิดเป็นผู้คัดเลือก และพิจารณาบุคคลเหล่านั้นตามหลักเกณฑ์ของคุณสมบัติกลางอีกครั้ง ซึ่งจะสามารถแก้ปัญหาการเลือกปฏิบัติได้

๖.๓ การดำเนินการโครงการขยายผลควรเริ่มต้นที่การศึกษา ใด้องค์ความรู้ ขยายผลสู่ชาวบ้านบนบริบทจริงของชุมชน หมายความว่า การปรับเนื้อหากิจกรรมโครงการขยายผลโดยใช้โจทย์จากชุมชน จากนั้นศึกษาค้นหาองค์ความรู้ ทดลองอย่างเป็นระบบ เมื่อประสบผลสำเร็จแล้วจึงนำไปสู่ชาวบ้าน

๖.๔ ควรหาแนวทางในการแก้ปัญหาการถือครองที่ดินของกลุ่มชาวไทยมุสลิม โดยศูนย์ควรมีพื้นที่ให้ชาวมุสลิมได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นเจ้าของร่วมกัน

๖.๕ ควรให้ความสำคัญต่อเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานระดับชุมชนให้เด่นชัด ในเรื่องอำนาจการตัดสินใจในกิจกรรมการขยายผล เนื่องจากมีสถานะเป็นเพียงลูกจ้างชั่วคราวเท่านั้น

๖.๖ ควรตั้งโจทย์ความพอเพียงของชาวบ้านบนฐานทรัพยากรที่เขามีอยู่เป็นทุนเดิม กล่าวคือโครงการขยายผลในอนาคตควรเป็นโครงการที่เกิดจากความต้องการของชุมชนจริง ๆ ไม่ใช่เป็นความต้องการของหน่วยงาน หรือนโยบายระดับชาติ

๖.๗ ควรมีบทบาทในการอนุรักษ์ ดูแลปัจจัยพื้นฐานอันเป็นทรัพยากรเพื่อการดำเนินชีวิตได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ศูนย์ควรมีบทบาทในการคุ้มครองป้องกันความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า เพราะหากสิ่งเหล่านี้ยังคงอยู่ ความเป็นอยู่อย่างพอเพียงก็จะมีความเป็นไปได้สูง

ภาคผนวก

ข

๒. ผลการดำเนินงาน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในช่วงที่ผ่านมาและแนวโน้ม

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ได้ดำเนินงานในด้านต่าง ๆ หลายแขนง โดยทุกแห่งใช้การพัฒนาในลักษณะบูรณาการงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และแบ่งการดำเนินงานออกเป็น ๓ ด้าน คือ

๒.๑ ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย

ในช่วงระยะที่ผ่านมาศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้มีการดำเนินงาน ศึกษา ทดลอง วิจัยตามแนวพระราชดำรินี้ที่พระราชทานไว้ในการดำเนินงานพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั่วประเทศเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลการรวบรวมผลงานศึกษา ทดลอง วิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานโครงการจนถึงปี ๒๕๕๑ พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้นจำนวน ๙๐๗ เรื่อง ประกอบด้วยงานศึกษาวิจัย ๙ ประเภท ดังนี้ การพัฒนาเกษตรกรรม (พืช) การพัฒนาปศุสัตว์และโคนม การพัฒนาประมงเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การพัฒนาและอนุรักษ์สัตว์ป่า การพัฒนาป่าไม้ การพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาควบคุมโรคติดต่อ และการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยมุ่งเน้นการดำเนินการในเรื่องของงานศึกษา ทดลอง วิจัย ดังนี้

- ๑) รวบรวมผลการศึกษา ทดลอง วิจัย ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานจนถึงปัจจุบัน โดย
: เน้นการตรวจสอบความครบถ้วนของกิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กับแนวพระราชดำรินี้ที่พระราชทานไว้
: เน้นการศึกษา ทดลอง วิจัย ที่สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป
- ๒) แยกผลการศึกษา ทดลอง วิจัยที่ประสบผลสำเร็จแล้ว และอยู่ระหว่างดำเนินการ
- ๓) คัดเลือกผลการศึกษา ทดลอง วิจัย ที่ประสบผลสำเร็จแล้ว และพร้อมที่จะนำไปขยายผลสู่ประชาชน
- ๔) นำผลงานที่คัดเลือกมาจัดทำเป็นบัญชีหลัก (MENU) ของแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ
- ๕) จัดทำคู่มือในแต่ละเรื่องของบัญชีหลัก โดยระบุขั้นตอนการดำเนินการตั้งแต่ต้นจนถึงผลผลิตและรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ

๒.๒ ด้านการขยายผล มุ่งเน้นการดำเนินการ ดังนี้

- ๑) นำความรู้ที่ได้จากการศึกษา ทดลอง วิจัย ที่คัดกรองแล้วว่าเหมาะสมที่จะนำไปขยายผล มาจัดทำเป็นหลักสูตรการฝึกอบรม
- ๒) จัดทำแผนการฝึกอบรมประจำปี ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกันโดยกำหนดให้เมืองคกรเป็นการเฉพาะหน้าในรูปของคณะทำงาน รับผิดชอบในการพิจารณาแผนงานขยายผล
- ๓) เน้นการมีส่วนร่วมของราษฎร โดยการจัดประชุมหารือเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ในระดับผู้นำหมู่บ้าน แกนนำชุมชน และราษฎร

- ๔) จัดให้มีการฝึกอบรมและเผยแพร่ กิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนา
- ๕) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดย
  - ส่งเสริมให้เกษตรกรตัวอย่างและประชาชนชาวบ้านให้ความรู้แก่เกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์ศึกษาการพัฒนา
  - จัดทำแผนงานการศึกษาดูงานแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และข้าราชการ (หลักสูตร กพ. กษ. และอื่น ๆ เพื่อขยายผลด้านองค์ความรู้)
- ๖) จัดให้มีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ในระดับพื้นที่ของราษฎรเพื่อจะ
สามารถปรับปรุงแผนปฏิบัติการงานขยายผลได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของราษฎร
และปัญหาของแต่ละพื้นที่

๒.๓ ด้านการบริหารจัดการ

- ๑) องค์กรบริหารและอัตรากำลัง
  - พิจารณาโครงสร้างและจัดอัตรากำลังให้เหมาะสม และสอดคล้องกับภารกิจการทำงาน
ปรับปรุงองค์กรดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนา ให้มีรูปแบบเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยจัดกลุ่มภารกิจ
ออกเป็น ๓ ด้านคือ ด้านการบริหารและประสานงาน ด้านวิชาการ และด้านเผยแพร่และขยายผล
- ๒) แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ
  - ศูนย์ศึกษาการพัฒนา จัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อใช้เป็นกรอบ
และแนวทางการดำเนินงาน และประสานงานร่วมกัน
- ๓) การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
  - เน้นเรื่องการประชาสัมพันธ์กิจกรรม หรือผลสำเร็จของแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนา
ในเชิงรุก โดยเฉพาะป้ายสื่อความหมายในแต่ละกิจกรรม
  - จัดให้มีระบบการสื่อสาร เชื่อมโยงของข้อมูลระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนา ที่จะ
ให้บริการเผยแพร่ในพื้นที่
  - เผยแพร่องค์ความรู้ โดยการผลิตสื่อในทุกรูปแบบ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ วารสาร
สื่อท้องถิ่น และนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ ฯลฯ
  - ส่งเสริมให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพัฒนา

ภาคผนวก

ค

๓. การประเมินสถานการณ์

๓.๑ ภาพรวมสถานการณ์การพัฒนาประเทศและแนวโน้ม

การพัฒนาประเทศในระยะ ๒๐ ปีที่ผ่านมา ยังยึดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม (ทุนนิยม) เน้นการเติบโตในเชิงปริมาณ มุ่งสร้างความมั่งคั่งและรายได้เป็นหลัก ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศยังมีความอ่อนแอ ประสพปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ และราคาน้ำมันที่ผันผวนและปรับตัวสูงขึ้น การผลิตต้องพึ่งพิงจากภายนอกทั้งพลังงาน เทคโนโลยีและวัตถุดิบต่าง ๆ ประกอบกับการออมมีจำกัด ต้องกู้เงินเพื่อการลงทุนผลิตภาพทุนและแรงงานมีปัญหาซึ่งภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี ๒๕๔๐ โครงสร้างเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น เน้นการผลิตเพื่อการส่งออกและสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้ประเทศไทยก้าวสู่ประเทศที่มีรายได้ระดับปานกลางสภาพความยากจนของประเทศลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ โดยในปี ๒๕๕๐ มีคนจนจำนวนประมาณ ๕.๔ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๘.๔๘ ของจำนวนประชากรทั้งหมด แต่ยังมีปัญหาการกระจายรายได้โดยช่องว่างรายได้ของกลุ่มคนที่รวยที่สุดของประเทศและกลุ่มคนที่จนสุดของประเทศแตกต่างกันถึง ๑๒.๒ เท่า ซึ่งแม้ว่าผลการพัฒนาโดยรวมจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้นในทุกระดับ แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่สิ้นเปลืองและเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว รากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมอ่อนแอลง คนไทยและสังคมไทยมี ค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเพิ่มมากขึ้น ขาดจิตสำนึกสาธารณะโดยมุ่งประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าประโยชน์ของสังคมส่วนรวม สถาบันครอบครัวเกิดความแตกแยก ชุมชนอ่อนแอลง ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งด้อยโอกาสประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนและไม่สามารถพึ่งตนเองได้

๓.๒ สำหรับสถานะแวดล้อมการพัฒนาและแนวโน้ม ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนไทยและสังคมไทยในประเด็นสำคัญ ๆ ได้แก่

๑) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิต

ภาคเกษตรยังเป็นรากฐานการผลิตที่สำคัญของประเทศที่จะเชื่อมโยงไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการ แต่ภาวะการผลิตทางการเกษตรต้องเผชิญกับผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของราคาพลังงานและภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น อุทกภัย และภัยแล้ง รวมทั้งเนื้อที่ชลประทานของประเทศขยายตัวได้ไม่มากนัก ประมาณร้อยละ ๑.๔๗ ต่อปี ส่งผลให้ภาคเกษตรเติบโตเฉลี่ยได้เพียงร้อยละ ๒.๘๒ ต่อปี ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา โดยปริมาณการผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้นมีปัจจัยมาจากประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรมากกว่าการขยายพื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เพาะปลูกข้าวและพืชอาหารมีแนวโน้มคงที่และลดลง และปรับเปลี่ยนแบ่งพื้นที่ไปเพาะปลูกพืชพลังงานแทน เช่น ปาล์มน้ำมัน ทำให้ราคาสินค้าราคาเกษตรปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะนำไปสู่วิกฤตอาหารและวิกฤตพลังงานต่อไปได้

๒) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม

โครงสร้างของสังคมไทยมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของระบบโครงสร้างพื้นฐาน ระบบเครือข่ายคมนาคม เทคโนโลยี การสื่อสารสนเทศ การจัดระบบบริการสังคม และการโอนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการ ทำให้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนไปโดยมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ขาดปฏิสัมพันธ์เอื้อเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระดับครอบครัวและชุมชน โครงสร้างครอบครัวมีขนาดเล็กลงแต่มีแนวโน้มอ่อนแอ ชุมชนจะมีบทบาทและส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น

มีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มอาชีพ กลุ่มธุรกิจ กลุ่มกิจกรรม ฯลฯ แต่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมอาจถูกกลืนหายไป นอกจากนี้สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมากขึ้น โดยจำนวนประชากรวัยสูงอายุ (๖๐ ปี ขึ้นไป) มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๓) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการแก้ไขและหลายเรื่องอยู่ในสถานการณ์ที่แย่งกว่าเดิมทรัพยากรธรรมชาติหลายอย่างถูกใช้ไปถึงระดับที่เสื่อมสภาพโดยถาวร ในขณะที่ยังมีประชาชนและเกษตรกรจำนวนมากยังต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในการเป็นแหล่งน้ำสะอาด แหล่งอาหารและยารักษาโรค เพื่อความอยู่รอดในการดำรงชีวิต สำหรับภาวะวิกฤตที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- **ภาวะวิกฤตทรัพยากรน้ำ** ปัจจุบันน้ำต้นทุนที่มีอยู่สามารถสนองความต้องการใช้น้ำได้ประมาณสองในสามของความต้องการรวมของประเทศในปี ๒๕๕๑ (๗๓,๗๘๘ ล้านลบ.ม./ปี) โดยความต้องการน้ำการเกษตรมากที่สุด ร้อยละ ๗๖ และการอุปโภคบริโภคร้อยละ ๒๔ ซึ่งความต้องการน้ำดังกล่าวปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ที่สามารถควบคุมได้ตามแหล่งน้ำต่าง ๆ สามารถสนองความต้องการได้ประมาณร้อยละ ๗๑ ของความต้องการใช้น้ำโดยรวม ดังนั้น สภาพปัญหาการขาดแคลนน้ำในอดีตมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตามความต้องการน้ำที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วและด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ ในการลงทุนพัฒนาแหล่งน้ำ ดังนั้น สภาพการขาดแคลนน้ำจะรุนแรงขึ้นอย่างมากจนถึงขั้นวิกฤต

- **ภาวะวิกฤตทรัพยากรป่าไม้และระบบนิเวศ** การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจและภาคการผลิต ทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง ชุมชน ศูนย์กลางเศรษฐกิจ โดยมีความจำเป็นในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งสาธารณูปโภค ทำให้พื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกทำลายมากขึ้น ปัจจุบันเหลือพื้นที่ป่าจริงเพียง ๑๐๔.๗ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๓๒.๖ ของพื้นที่ป่าทั่วประเทศ และคาดว่าจะอาจสูญเสียพื้นที่ป่าอีกประมาณ ๑๐ ล้านไร่ ใน ๒๐ ปี ข้างหน้า ซึ่งการลดลงของพื้นที่ป่าเป็น การลดลงของถิ่นที่อยู่ของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายทางชีวภาพ แหล่งน้ำและความสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดินซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคการผลิต

- **ภาวะโลกร้อน** ในช่วง ๒๐ ปี ที่ผ่านมามนุษย์เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้บรรยากาศของโลกเปลี่ยนแปลงโดยมีก๊าซเรือนกระจกเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ทำให้อุณหภูมิของโลกสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเฉลี่ย ๐.๒ องศาเซลเซียสต่อทศวรรษ ธารน้ำแข็งและหิมะละลาย ส่งผลให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นประมาณ ๐.๐๙-๐.๘๘ เมตร พื้นผิวโลกซึ่งร้อยละ ๗๐ เป็นพื้นที่ผิวน้ำจะดูดซึ่มก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ทำให้น้ำทะเลเป็นกรดมากขึ้นและทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มขึ้น ๑.๕ - ๕.๑ องศาเซลเซียส และมีโอกาสสูงมากกว่า ๕ องศา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศดังกล่าวส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของประเทศไทยโดยเกิดภัยพิบัติอุทกภัย วาตภัยอย่างรุนแรงในหลายพื้นที่ สภาพพื้นที่ชายฝั่งทะเลถูกกัดเซาะรุนแรงมากขึ้น ทรัพยากรประมงและพื้นที่การเกษตรบริเวณชายฝั่งและปากแม่น้ำสูญเสียและเปลี่ยนแปลงไปส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และก่อให้เกิดความทุกข์ยากเดือดร้อนแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง

๓.๓ การวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) โดยระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่คณะอนุกรรมการจัดทำแผนและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาฯ สำนักงาน กปร. ผู้ทรงคุณวุฒิ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สถานการณ์ ดังนี้

● โอกาส

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้รับความร่วมมืออย่างดีจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ภายใต้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐-๑๑ มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ได้น้อมนำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารองค์กร ซึ่งศูนย์ศึกษาฯ เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งระดับประเทศและสากล มีต้นแบบการสาธิตในศูนย์ ในพื้นที่ขยายผล หมู่บ้านรอบศูนย์ ประชาชนชาวบ้านและเกษตรกรเครือข่ายที่นำองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาไปปฏิบัติแล้วเกิดผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์อย่างเป็นรูปธรรม

- สถานการณ์ทางเศรษฐกิจในภาพรวมทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการในปัจจุบัน ก่อให้เกิดปัญหาการจ้างงาน และปัญหาอื่นๆ ดังนั้น จึงเป็นโอกาสในการนำผลงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไปขยายผลช่วยเหลือประชาชนที่ประสบความเดือดร้อนได้

- นโยบายรัฐบาล เช่น โครงการประกันราคาสินค้าเกษตร พรบ.คุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม การเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เป็นการสนับสนุนส่งเสริมภาคเกษตรให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

● ภัยคุกคาม

- สภาพภูมิประเทศที่แปรปรวนเนื่องจากภาวะโลกร้อนทำให้เกิดการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ การระบาดของโรค แมลง การขาดแคลนน้ำ น้ำท่วมในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งส่งผลกระทบต่อเชิงลบท่อการเกษตร

- ต้นทุนทางการเกษตรสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งปุ๋ยเคมี สารเคมีปราบศัตรูพืช พลังงาน และปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อการผลิตของเกษตรกรเป็นอย่างมาก

- นโยบายของรัฐ เช่น วัฒนธรรมการสงเคราะห์เกษตรกร การส่งเสริมภาคเกษตรยังไม่ชัดเจน นโยบายลดอัตราค่าจ้างราชการ นโยบายด้านการศึกษา ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยี ไม่เอื้อต่อการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาฯ

- ความผันผวนของราคาผลผลิตตามกลไกของตลาด

- ระบบทุนนิยม ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชเชิงเดี่ยวมากขึ้น ในขณะที่แนวทางการพัฒนาของศูนย์ศึกษาฯ เน้นการเกษตรผสมผสานเพื่อลดความเสี่ยง สร้างภูมิคุ้มกัน

- กระแสบริโภคนิยม อิทธิพลของสื่อโฆษณา ทำให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายขาดการตระหนักถึงคุณค่าของแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- การนำพืชอาหารมาเป็นพืชพลังงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดสภาวะการขาดแคลนอาหารมากขึ้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- การขยายตัวของอุตสาหกรรมรุกร้าพื้นที่เกษตร แม้ว่ารัฐจะเริ่มคุ้มครองพื้นที่เกษตรโดยออก พระราชบัญญัติพื้นที่เกษตรกรรม แต่การนำไปสู่การปฏิบัติยังไม่เป็นรูปธรรม
- ความร่วมมือของการเมืองท้องถิ่น/ความร่วมมือของคนในชุมชนซึ่งส่งผลต่อการส่งเสริมและขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ
- การนำผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปใช้ประโยชน์ยังไม่เต็มที่
- การใช้แรงงานต่างด้าวทดแทนการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร ทำให้การส่งเสริมให้เกษตรกรมีความเข้มแข็งสามารถกระทำได้ยากขึ้น

● จุดแข็ง

- หน่วยงานราชการให้ความร่วมมือในการสนองพระราชดำริทั้งระดับนโยบายและพื้นที่
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นองค์กรที่สนองพระราชดำริ และได้รับการเชื่อถือจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ และเอกชนในพื้นที่ในเกณฑ์ที่สูง
- การศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนาของศูนย์ศึกษาฯ สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม เป็นแหล่งองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในด้านต่างๆ เกือบทุกด้าน ทำให้ประชาชนที่สนใจสามารถมาเรียนรู้ในรูปแบบ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” หรือ “มารับบริการได้ที่จุดเดียว” โดยไม่ต้องไปติดต่อกับส่วนราชการหลายๆ แห่ง
- มีองค์ความรู้ที่มีศักยภาพเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ ดังเช่นเมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจเมื่อ พ.ศ.๒๕๕๑-๒๕๕๒ ส่งผลให้มีการเลิกจ้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรม รัฐบาลได้จัดทำโครงการต้นกล้าอาชีพขึ้นเพื่อช่วยเหลือแรงงานผู้ได้รับผลกระทบ โดยให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพด้านอื่นๆ เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้รับการเลือกให้เป็นแหล่งฝึกอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงของโครงการต้นกล้าอาชีพ
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นตัวอย่างของการลดต้นทุนการเกษตร การลดความเสี่ยง เช่น จากภัยธรรมชาติ หรือจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยทำเกษตรผสมผสานเพื่อลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งสามารถผลิตปัจจัยการผลิตต่างๆ ขึ้นได้เองทดแทนการซื้อหรือการนำเข้า ดังเช่น การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตสารชีวภาพกำจัดศัตรูพืช การใช้พลังงานทดแทน การเก็บเมล็ดพันธุ์ดีเพื่อใช้ในฤดูเพาะปลูกต่อไป เป็นต้น
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นตัวอย่างของการเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ (safty food) ที่ได้มาตรฐานโลกและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคในระดับสากล เช่น การเลี้ยงกุ้งระบบปิดของศูนย์ศึกษาฯ อ่าวคุ้งกระเบน การผลิตผักและ ข้าวปลอดภัยจากสารพิษ รวมถึงการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร เช่นการผลิตข้าวกล้องงอก

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีเครือข่ายในลักษณะกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มปลูกข้าว ปลอดภัยจากพิษ กลุ่มการเลี้ยงไก่ โค กุ้ง กลุ่มทอผ้า เป็นต้น ซึ่งการสนับสนุนกลุ่มของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นการพัฒนาการเกษตรแนวทางหนึ่ง ที่ส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถมีอำนาจต่อรองในเรื่องการตลาด การซื้อปัจจัยการผลิตและจำหน่ายผลผลิต เป็นแหล่งที่ผู้ผลิตได้พบกับผู้บริโภคโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีเครือข่ายองค์ความรู้ที่เป็นผลงานการขยายผลไปสู่เกษตรกรจนประสบผลสำเร็จ และจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถไปศึกษาดูงานได้จากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งในปัจจุบันมีศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๑๒๐ แห่ง

- มีการฟื้นฟูพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติด้านดิน น้ำ ป่าไม้ ทรัพยากรชายฝั่ง อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงเพื่อแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงจากอดีตที่ทรัพยากรเสื่อมโทรมกลับกลายเป็นอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งมีความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นแหล่งพันธุกรรมพืชที่สำคัญของท้องถิ่น

- เจ้าหน้าที่ด้านวิชาการ ด้านการขยายผล เป็นผู้มีความรู้ประสบการณ์สูง มีการปฏิบัติงานเชิงรุกเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างดี

- ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ศึกษาฯ มีความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- มีงบประมาณทั้งงบปกติและงบกลาง และเงินรายได้ศูนย์ เงินกองทุนพระราชทาน สนับสนุนการดำเนินงานทำให้การปฏิบัติงานมีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพสูง

● จุดอ่อน

- ความล่าช้าของงบประมาณ

- บุคลากรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีความกังวลเกี่ยวกับการเติบโตตามสายงาน

- การโยกย้ายเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อการเติบโตตามสายงานทำให้องค์ความรู้ ในบางภารกิจขาดหายไป การปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง

- บุคลากรศูนย์ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่หน่วยงานต้นสังกัดมอบหมาย และภารกิจของศูนย์ศึกษาฯ ซึ่งเป็นภาระหนัก

- การประสานงานในลักษณะบูรณาการ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรแต่ละกิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร

- อุปกรณ์ เครื่องมือด้านการวิจัย และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของศูนย์ศึกษาฯ ยังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาแบบก้าวกระโดดของโลกปัจจุบัน รวมถึงการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับเทคโนโลยีใหม่

๓.๔ เป้าหมายที่ทำหายของศูนย์ศึกษาฯ

- มุ่งเน้นการศึกษาวิจัยในประเด็นที่ตอบสนองต่อความท้าทาย เช่น สภาวะโลกร้อน ปัญหาการขาดแคลนพลังงาน การเป็นผู้ผลิตอาหารที่สำคัญของโลก

- การนำผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาฯ ในด้านศึกษา ทดลอง วิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาภาคการเกษตร
- การสร้างเครือข่าย และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง และมีการบริหารจัดการเครือข่ายอย่างเป็นระบบ
- ประสานความร่วมมือของการเมืองท้องถิ่น /ความร่วมมือของคนในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการส่งเสริมและขยายผล
- การตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ทั้งในด้านการเกษตร ด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม เกษตรระดับชุมชน
- เนื่องจากศูนย์ศึกษาฯเป็นแหล่งศึกษา ดูงาน มีผู้เยี่ยมชมเป็นจำนวนมากในแต่ละปี จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในการรองรับการศึกษาดูงานทั้งในมิติการปรับปรุงองค์ความรู้ให้ทันสมัย สถานที่ป้ายสื่อความหมาย บุคลากรด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
- การพัฒนาระบบชลประทานให้มีประสิทธิภาพ ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาฯ หมู่บ้านรอบศูนย์ศูนย์สาขา เพื่อสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์
- การส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรจากการใช้แรงงานเข้มข้นมาเป็นการใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีให้มากขึ้น

ภาคผนวก

๙

แผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)
ประธาน : นายกรัฐมนตรี
กรรมการและเลขานุการ : เลขาธิการ กปร.

คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ประธาน : องคมนตรี
กรรมการและเลขานุการ : เลขาธิการ กปร.

คณะอนุกรรมการด้านวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ประธาน : องคมนตรี (นายสวัสดิ์ วัฒนายากร)
อนุกรรมการและเลขานุการ : ผอ. สำนักศึกษาการพัฒนาโครงการและกิจการพิเศษ สำนักงาน กปร.

คณะอนุกรรมการจัดทำแนวทางด้านการบริหารจัดการศูนย์ศึกษา
ประธาน : องคมนตรี (นายพลการ สุวรรณรัฐ)
อนุกรรมการและเลขานุการ : ที่ปรึกษา สำนักงาน กปร.

คณะอนุกรรมการวางแผนและติดตามประเมินผล
ประธาน : เลขาธิการ กปร.
อนุกรรมการและเลขานุการ : ที่ปรึกษา สำนักงาน กปร.

คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ฯ เขาหินซ้อน
ประธาน : ผวจ.
อนุกรรมการ : ผอ.ศูนย์ฯ และเลขานุการ

คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ฯ อ่าวคุ้งกระเบน
ประธาน : ผวจ.
อนุกรรมการ : ผอ.ศูนย์ฯ และเลขานุการ

คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ฯ ห้วยทราย
ประธาน : ผวจ.
อนุกรรมการ : ผอ.ศูนย์ฯ และเลขานุการ

คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ฯ ห้วยฮ่องไคร้
ประธาน : ผวจ.
อนุกรรมการ : ผอ.ศูนย์ฯ และเลขานุการ

คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ฯ ภูพาน
ประธาน : ผวจ.
อนุกรรมการ : ผอ.ศูนย์ฯ และเลขานุการ

คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ฯ พิบูลทอง
ประธาน : ผวจ.
อนุกรรมการ : ผอ.ศูนย์ฯ และเลขานุการ

ศูนย์ศึกษาฯ เขาหินซ้อน
จังหวัดฉะเชิงเทรา
ผอ.ศูนย์ฯ : ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน

ศูนย์ศึกษาฯ อ่าวคุ้งกระเบน
จังหวัดจันทบุรี
ผอ.ศูนย์ฯ : ผู้แทนกรมประมง

ศูนย์ศึกษาฯ ห้วยทราย
จังหวัดเพชรบุรี
ผอ.ศูนย์ฯ : ผู้แทน ดชต.

ศูนย์ศึกษาฯ ห้วยฮ่องไคร้
จังหวัดเชียงใหม่
ผอ.ศูนย์ฯ : ผู้แทนกรมชลประทาน

ศูนย์ศึกษาฯ ภูพาน
จังหวัดสกลนคร
ผอ.ศูนย์ฯ : ผู้แทนกรมชลประทาน

ศูนย์ศึกษาฯ พิบูลทอง
จังหวัดนราธิวาส
ผอ.ศูนย์ฯ : ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน

คณะทำงานด้านวิชาการ
ประธาน : ผอ.ศูนย์ฯ

คณะทำงานด้านส่งเสริมและขยายผล
ประธาน : รองผู้ว่าฯ

คณะทำงานด้านอำนวยการ
ประธาน : ผอ.ศูนย์ฯ / อื่นๆ

คำสั่ง คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ที่ ๖๒ / ๒๕๕๑

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตามคำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ที่ ๐๕/๒๕๔๖ ลงวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๔๖ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษา
การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และคณะอนุกรรมการวางแผนแม่บทและติดตาม
ประเมินผล นั้น

เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง
นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริแทนตำแหน่งที่ว่างลง เนื่องจากนายจุลนภ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
องคมนตรี ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ได้ถึงแก่อสัญกรรม

อาศัยอำนาจ ตามความในข้อ ๕ (๕) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๓๔ จึงยกเลิกคำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อ
ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๐๕/ ๒๕๔๖ ลงวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ.
๒๕๔๖ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริและคณะอนุกรรมการวางแผนแม่บทและติดตามประเมินผล และแต่งตั้ง
คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขึ้นใหม่ โดยมี
องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑. คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑.๑ องค์ประกอบ

๑) นายอำพล	เสนาณรงค์	องคมนตรี	ประธานกรรมการ
๒) นายพลากร	สุวรรณรัฐ	องคมนตรี	รองประธานกรรมการ
๓) นายสวัสดิ์	วัฒนาयर	องคมนตรี	รองประธานกรรมการ

๔) เลขธิการ กปร.	กรรมการ
๕) เลขธิการคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	กรรมการ
๖) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ	กรรมการ
๗) อธิบดีกรมการข้าว	กรรมการ
๘) อธิบดีกรมชลประทาน	กรรมการ
๙) อธิบดีกรมประมง	กรรมการ
๑๐) อธิบดีกรมปศุสัตว์	กรรมการ
๑๑) อธิบดีกรมป่าไม้	กรรมการ
๑๒) อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	กรรมการ
๑๓) อธิบดีกรมวิชาการเกษตร	กรรมการ
๑๔) อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร	กรรมการ
๑๕) อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์	กรรมการ
๑๖) อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	กรรมการ
๑๗) อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน	กรรมการ
๑๘) อธิบดีกรมที่ดิน	กรรมการ
๑๙) อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	กรรมการ
๒๐) อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	กรรมการ
๒๑) ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี	กรรมการ
๒๒) ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๒๓) ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่	กรรมการ
๒๔) ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา	กรรมการ
๒๕) ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี	กรรมการ
๒๖) ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร	กรรมการ
๒๗) ผู้ว่าการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย	กรรมการ
๒๘) ผู้แทนสำนักงานประมง	กรรมการ
๒๙) ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	กรรมการ

๓๐) รองเลขาธิการ กปร.	กรรมการและเลขานุการ
๓๑) ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงาน กปร.	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๒) ผู้แทนสำนักงาน กปร.	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒.๒ อำนาจหน้าที่

- ๑) กำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมายในการดำเนินงาน รวมทั้งแนวทางการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- ๒) อำนวยการ ควบคุม กำกับ ดูแล ให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผน นโยบายที่ได้กำหนดไว้
- ๓) ติดตามผลการดำเนินงานและให้คำแนะนำในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานให้บรรลุผล
- ๔) กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน ให้ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ใช้อำนาจหน้าที่แทนคณะกรรมการนี้ และรายงานให้คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทราบในโอกาสแรก
- ๕) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือ คณะทำงาน หรือ บุคคล เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม
- ๖) ปฏิบัติงานอื่นใดที่คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

(นายสมศักดิ์ สุนทรเวช)

นายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ที่ ๓ /๒๕๕๑

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามคำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๒ /๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อที่ ๕ จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
องค์ประกอบ

๑. นายสวัสดิ์ วัฒนาयर	องคมนตรี	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายเกษม จันท์แก้ว		รองประธานคณะกรรมการ
๓. รองเลขาธิการ กปร.		รองประธานคณะกรรมการ
๔. นางสาวศรีนิตย์ บุญทอง		อนุกรรมการ
๕. นายพิสุทธิ์ วิจารณ์		อนุกรรมการ
๖. นายชัยวัฒน์ ปรีชาวิทย์		อนุกรรมการ
๗. นายบุญวงศ์ ไทยอุตสาห์		อนุกรรมการ
๘. นายวีระชัย ฒ นคร		อนุกรรมการ
๙. นายสิริ ทุกษ์วินาศ		อนุกรรมการ
๑๐. นายยุคล ลิ้มแหลมทอง		อนุกรรมการ
๑๑. คุณหญิงประไพศรี พิทักษ์ไพรวิน		อนุกรรมการ
๑๒. นางฉันทนา สุวรรณธาดา		อนุกรรมการ

๑๓. ผู้อำนวยการสำนักศึกษาการพัฒนาตามแนว
พระราชดำริและกิจกรรมพิเศษ สำนักงาน กปร.   อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๔. ผู้อำนวยการกลุ่มศึกษาและขยายผลการพัฒนา
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงาน กปร.   อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

- ๑) กำหนดกรอบนโยบายในการดำเนินการศึกษา ค้นคว้า ทดลองและวิจัย ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้เป็นไปตามพระราชดำริ
- ๒) พิจารณาให้ความเห็นชอบและสนับสนุนแผนการดำเนินงานศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และวิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เป็นประจำปีหรือตามความจำเป็นแล้วแต่กรณี
- ๓) ควบคุม กำกับดูแล และประสานการดำเนินงานศึกษา ค้นคว้า ทดลองและวิจัย ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้เป็นไปตามกรอบนโยบายที่กำหนดไว้
- ๔) ให้คำปรึกษาด้านวิชาการ ติดตามประเมินผลความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการศึกษา ค้นคว้า ทดลองและวิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- ๕) แต่งตั้งคณะทำงานหรือบุคคลเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานด้านวิชาการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามความจำเป็น
- ๖) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านวิชาการ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหาร โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. คณะอนุกรรมการจัดทำแนวทางด้านการบริหารจัดการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

องค์ประกอบ

๑. นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายมนุชญ์ วัฒนโกเมร	รองประธานอนุกรรมการ
๓. รองเลขาธิการ กปร.	รองประธานอนุกรรมการ
๔. นายปรกรณ์ สัตยวงนิช	อนุกรรมการ

๕. รองอธิบดีกรมชลประทาน	อนุกรรมการ
๖. รองอธิบดีกรมประมง	อนุกรรมการ
๗. รองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	อนุกรรมการ
๘. รองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	อนุกรรมการ
๙. ผู้แทนสำนักงานประมง	อนุกรรมการ
๑๐. ผู้แทนสำนักงาน ก.พ.	อนุกรรมการ
๑๑. ผู้แทนสำนักงาน ก.พ.ร.	อนุกรรมการ
๑๒. ผู้แทนกรมปศุสัตว์	อนุกรรมการ
๑๓. ผู้แทนกรมป่าไม้	อนุกรรมการ
๑๔. ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร	อนุกรรมการ
๑๕. ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร	อนุกรรมการ
๑๖. ผู้แทนกรมส่งเสริมสหกรณ์	อนุกรรมการ
๑๗. ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน	อนุกรรมการ
๑๘. ผู้แทนกรมการข้าว	อนุกรรมการ
๑๙. ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	อนุกรรมการ
๒๐. ที่ปรึกษาด้านการประสานงาน โครงการ สำนักงาน กปร.	อนุกรรมการและเลขานุการ
๒๑. ผู้อำนวยการสำนักศึกษาขยายผลการพัฒนา ตามแนวพระราชดำริและกิจกรรมพิเศษ สำนักงาน กปร.	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๒. ผู้อำนวยการกลุ่มศึกษาและขยายผลการพัฒนา ตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร.	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๓. หัวหน้ากลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงาน กปร.	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

- ๑) จัดทำแนวทางด้าน โครงสร้างและอัตรากำลังของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- ๒) พิจารณาเสนอแนะแนวทางด้านบริหารจัดการงบประมาณ

- ๓) แต่งตั้งคณะทำงานหรือบุคคลเพื่อช่วยปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น
- ๔) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๓. คณะอนุกรรมการวางแผนและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

องค์ประกอบ

๑. เลขาธิการ กปร.	ประธานอนุกรรมการ
๒. รองเลขาธิการ กปร.	รองประธานอนุกรรมการ
๓. นายปรกรณ์ สัตยวงษ์	รองประธานอนุกรรมการ
๔. รองอธิบดีกรมชลประทาน	อนุกรรมการ
๕. รองอธิบดีกรมประมง	อนุกรรมการ
๖. รองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	อนุกรรมการ
๗. รองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	อนุกรรมการ
๘. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๙. ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข	อนุกรรมการ
๑๐. ผู้แทนกรมปศุสัตว์	อนุกรรมการ
๑๑. ผู้แทนกรมป่าไม้	อนุกรรมการ
๑๒. ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร	อนุกรรมการ
๑๓. ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร	อนุกรรมการ
๑๔. ผู้แทนกรมส่งเสริมสหกรณ์	อนุกรรมการ
๑๕. ผู้แทนกรมการข้าว	อนุกรรมการ
๑๖. ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	อนุกรรมการ
๑๗. ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน	อนุกรรมการ
๑๘. ผู้แทนกรมที่ดิน	อนุกรรมการ
๑๙. ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร	อนุกรรมการ

๒๐. ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น	อนุกรรมการ
๒๑. ผู้แทนสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
๒๒. ผู้แทนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	อนุกรรมการ
๒๓. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๔. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๕. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๖. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๗. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๘. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๙. ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงาน กปร.	อนุกรรมการและเลขานุการ
๓๐. ผู้อำนวยการสำนักศึกษาการพัฒนาคามแนว พระราชดำริ และกิจกรรมพิเศษ สำนักงาน กปร.	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๑. ผู้อำนวยการสำนักแผนงาน และติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร.	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

- ๑) ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำแผนของ โครงการศูนย์ศึกษา
การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของคณะกรรมการบริหาร
โครงการศูนย์ศึกษาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- ๒) ดำเนินการติดตามผลการดำเนินงาน และพิจารณากลับกรองรายละเอียด
โครงการ และงบประมาณประจำปี ตามที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
เสนอขอรับการสนับสนุน

- ๓) ในกรณีที่เป็นความจำเป็นเร่งด่วน ให้ประธานอนุกรรมการวางแผนและติดตาม ประเมินผลใช้อำนาจหน้าที่แทนคณะอนุกรรมการฯ และรายงานให้คณะอนุกรรมการฯ ทราบใน โอกาสแรก
- ๔) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น
- ๕) ปฏิบัติงานอื่นที่คณะกรรมการบริหาร โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอัน เนื่องมาจากพระราชดำริ มอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๑

(นายอำพล เสนาณรงค์)
องคมนตรี

ประธานกรรมการบริหาร โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนา
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ